

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

3/2000

Rozmer

cena 29,- Sk

Sloboda áno,
deštrukcia
nie

Dve tváre
jogy

Raëliáni
a Elohim

Kresťanstvo
a budhizmus

Asi každý z nás sa už stretol s podobným úkazom – Svedkovia Jehovovi vytrvale ponúkajú časopisy *Strážna veža* a *Prebudte sa!* Foto: B. RAKOVSKÝ

Mladí mormónski misionári pravidelne lákajú okoloidúcich svojím spevom Foto: G. MARTINICKÝ

Juhokórejskí príslušníci sekty rev. Muna pozývajú Bratislavčanov na stretnutie s „Pravou Matkou“ – Dr. Hak Ča Han Munovou (máj 1999) Foto: G. MARTINICKÝ

Fototéma: *Nábor*

Dobrá fotografia má svoje čaro a výpovednú silu. Často dokáže vyjadriť to, čo sa nedá vyjadriť slovami. Zachytáva síce iba okamih, avšak okamih, ktorý vytvára priestor pre ďalšie hlboké úvahy. Ak máte fotografie súvisiace s tematickým zameraním nášho časopisu, budeme radi, ak nám ich pošlete. Najlepšie z nich uverejníme a odmeníme. (Treba uviesť krátky text k fotografii, meno autora a jeho presnú adresu.) Téma tohto čísla je stará ako sekty samotné – nábor.

Rozmer

– časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

Vychádza štvrtročne

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt pri Ekumenickej rade cirkví v SR

Šéfredaktor: Mgr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: Mgr. Gabriel Martinický

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Palisády 48, 811 06 Bratislava 1

Tel./fax: 07/544 33 235

E-mail: erc@gtsi.sk

Objednávky predplatného prijíma redakcia

Tlač: LÚČ – vydavateľské družstvo

Kozičova 2, 841 10 Bratislava – Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335-2660

Uzavierka čísla: 14. septembra 2000

Cena: 29,- Sk

Nevyžiadane rukopisy a fotografie nevraciam. Akákoľvek reprodukcia uverejnených príspevkov je možná iba so súhlasom redakcie. Za obsah a formu inzercie zodpovedá inzerent.

Predplatné Rozmeru

Predplatné časopisu Rozmer stojí na rok 2000 (4 čísla) 136 Sk. Ten, kto si chce objednať aj staršie čísla z roku 1999 (č. 1 – 4) zaplatí za každé číslo 25 Sk. Prosíme čitateľov, ktorí ešte nezaplatili predplatné za časopis Rozmer na tento rok, aby ho uhradili najneskôr do 30. novembra 2000. Inak im budeme musieť ďalší odber Rozmeru z finančných dôvodov zastaviť. Informácie o vašich platbách poskytujeme na tel. čísle 07/544 33 235. Ďakujeme.

Fotografie na obálke:

Hore: Neskryvané emócie návštevníkov charizmatickej konferencie C. Freidziona (Foto: J. KOTRČ);

Dole: Budhistický rituál sprevádzaný kultickou hudbou v tibetskom kláštore (Foto: archív)

Obsah

2 Netolerantná tolerantnosť

Biblické slovo

Report

(ďalej str. 8, 13, 17, 26 a 28)

3 Sloboda áno, deštrukcia nie

Rozhovor s JUDr. Jánom Juranom

6 Dve tváre jogy

9 Hnutie obnovy v Duchu Svätom

14 Raëliáni a Elohim

18 Je ľudstvo iba

vesmírnym outsiderom?

Polemika

19 Hľadanie v mútnych vodách (3)

Svedectvá

21 Kresťanstvo a budhizmus (1)

26 Centrá S

27 Bludné náuky v období vrcholného stredoveku (3)

Milníky dvoch tisícročí

28 Recenzia

Editorial

Prednedávnom som mal možnosť obdivovať na brehu mora jeho nekonečnosť a v tichosti sa započúvať do hudby vytrvale prichádzajúcich vln. V takýchto momentoch si človek zvykne citlivejšie ako inokedy uvedomiť Božiu všemohúcnosť i blízkosť a na myseľ mu prichodia nevšedné myšlienky. Mne v tom momente napadlo, že s vlnami je to ako s našimi túžbami. Ustavične prichádzajú a odchádzajú, ako napokon všetko v našom živote. I v duchovnej oblasti podchvíľou vznikajú nové -izmy, metódy, smery, kultúry a vynárajú sa nové tváre ich ambiciózných vodcov. A pritom si každá z týchto novovznikajúcich pseudoduchovných skupín robí nárok na prívlastok „jedinečná“, „nenahraditeľná“, „vyvolená“, „spasiteľská“. Každá z nich tvrdí, že iba ona je liekom na všetky neduhy a problémy ľudstva. No problémy – na rozdiel od siekt a ich pochabých vodcov – stále ostávajú...

Pristúpme však k praktickejším otázkam, ktoré zamestnávajú našu redakciu. V poslednom období nás potešilo, že sa nám podarilo nadviazať kontakt s odbornými centrami v susednom Poľsku, kde podľa našich informácií pôsobí viacero stredísk, zaoberajúcich sa problematikou siekt. Na poľskom knižnom trhu vychádzajú mnohé zaujímavé tituly a vydávajú sa viaceré odborné časopisy. V takomto prostredí vyrastajú kvalitní odborníci, publicisti, ale i praktickí koordinátori. To aj nám dáva príslub, že obohatíme naše doterajšie autorské zázemie a získame cenné poznatky a skúsenosti. V rubrike Centrá S, v ktorej vás informujeme o podobne zameraných združeniach, plánujeme onedlho priniesť profily aspoň niektorých z nich. Veď dnes sa prostredníctvom internetu dá spojiť s celým svetom a informácií nikdy nie je dosť. Dúfame, že aj pre viacerých z vás tieto kontakty budú prínosom. Takisto na pripravovanej webovej stránke, ktorú plánujeme sprístupniť od nového roka, budú aspoň základné informácie o domácich a zahraničných odborných centrách (vrátane odkazov na ich webové stránky), ako aj o publikáciách a časopisoch, ktoré vydávajú.

Napriek páľčivosti a aktuálnosti problematiky deštruktívnych kultov aj na Slovensku nás na druhej strane trápi, že od vás dostávame pomerne málo listov, podnetov, svedectiev či informácií z regiónov, o ktoré sme vás už viackrát žiadali. Myslíme si, že popri odborných tematických príspevkoch by to bolo pre nás všetkých obohatenie a spestrenie. Veríme, že sa to čoskoro zmení. Za to vám už vopred úprimne ďakujeme.

Boris Rakovský

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

Netolerantná tolerancia

„Tomáš mu povedal: Pane, nevieme, kam ideš. Ako môžeme poznať cestu? Ježiš mu riekol: Ja som cesta, i pravda, i život. Nik neprichádza k Otcovi, ak len nie skrze mňa. Ak ste ma poznali, budete poznať aj môjho Otca. Odteraz ho už poznáte a videli ste ho. Ozval sa Filip: Pane, ukáž nám Otca, a to nám postačí! Ježiš mu povedal: Filip, toľký čas som s vami a nepoznal si ma? Kto videl mňa, videl aj Otca. Ako to, že teraz hovoríš: Ukáž nám Otca?“ (Jn, 14, 5-9)

Religiozita má niektoré všeobecné činitele, ktoré sa vyskytujú takmer vo všetkých náboženstvách, napríklad modlitbu, uctievanie, posvätné knihy, bohoslužobné priestory, zázraky, vodcov. Aj psychologické momenty sú v mnohých náboženstvách podobné. Niektoré náboženstvá sú si príbuzné svojím monoteizmom, iné, naopak, zástupmi rôznych mytologických božstiev, ktoré sú zas charakteristické pre polyteistické náboženské systémy. Tieto i niektoré ďalšie spoločné znaky niektorých mylne vedú k záveru, že všetky náboženstvá sú rovnocenným výrazom ľudskej schopnosti náboženskej reflexie. Tolerantné myslenie toleruje a rešpektuje ktorúkoľvek náboženskú cestu ako oprávnenú a rovnocennú, ako jeden z mnohých legitímnych spôsobov dosiahnutia ľudského cieľa - Boha.

Evanjelista Ján v tejto súvislosti zaznamenal odpoveď Ježiša Krista Tomášovi, ktorý si možno tiež uvedomoval množstvo náboženských ciest a chcel sa uistiť, že v osobe Ježiša prijíma tú správnu. Avšak Ježiš rázne zdôraznil práve svoju jedinečnosť. Radikálne o sebe vyhlásil, že On je cesta, pravda i život, a navyše to umocnil tvrdením, že okrem neho nejestvuje iná cesta k Bohu! Tieto proklamácie o sebe samom sú také výnimočné a jedinečné, že od čias, keď zazneli, mnohých dráždia. A to najmä svojím exkluzivistickým nárokom - nikto nebol, nie je a ani nebude ako Ježiš Kristus. Počas celých dejín sa tieto výroky stali trvalým „skandálom“ kresťanstva. Pre pluralistickú náboženskú kultúru, ktorú má charakterizovať práve tolerancia, je tento škandál jedinečnosti Ježiša Krista vážnym problémom. Ježišove vyhlásenia o sebe samom sa javia ako agresívne práve svojím nárokom na jedinečnú cestu k Bohu. A práve neschopnosťou tolerovať túto exkluzívnosť Ježiša Krista, ako aj morálne dôsledky tejto exkluzivity, sa tolerancia stáva netolerantnou. Znamená to, že od kresťanov sa v mene tolerancie očakáva, aby sa zriekli jedinečnosti Ježiša Krista. Ale zostanú potom ešte kresťanmi? Zostanú mohamedáni mohamedánmi, ak sa zrieknu Alaha? Je tolerancia skutočne tolerantná? Nakoniec teda dochádza k tomu, že tolerancia je ochotná rešpektovať len samu seba a netoleruje výlučne požiadavky, vyraduje zjavenie a znehodnocuje oddanosť. Kresťanstvu je vlastný dialóg - aj s tými, ktorí nesúhlasia. Kresťania sú priaznivcami slobodného trhu myšlienok, kde každý má možnosť počuť výroky Ježiša Krista a prijať alebo odmietnuť ich. Preto musia vzdorovať neznášanlivej tolerancii. ONDREJ GARAJ

REPORT

Francúzsky zákon proti sektám

Vo francúzskom parlamente v júli t. r. prerokovali návrh nového, veľmi prísneho zákona o sektách. Prvý článok uvedeného zákona umožňuje rozpustiť akúkoľvek organizáciu, spoločnosť, hnutie, ak by sa zistilo, že popri svojej činnosti sa venuje praktikám vyvolávajúcim mentálnu alebo fyzickú závislosť a porušuje ľudské práva a základné slobody. Týka sa to tiež takej organizácie alebo jej vodcov, ktorí by boli usvedčení z opakovaných podvodov, ilegálnych lekárskeho praktík či iných kriminálnych činov.

Šiesty článok dokumentu zakazuje sektám propagáciu a šírenie svojho učenia (verbovanie nových členov) v okruhu do 200 metrov od nemocníc, domovov dôchodcov, verejných alebo súkromných inštitúcií zaoberajúcich sa prevenciou, ošetrovatelstvom alebo humanitnou činnosťou, ako i od všetkých typov škôl pre deti od 2 rokov až po 18-ročných študentov. Porušenie sa trestá dvoma rokmi väzenia a pokutou 30 000 dolárov.

Podľa ôsmeho článku zákona je možné stíhať pokutou 7 500 dolárov akúkoľvek reklamu zameranú na mladých ľudí, ktorú šíria spoločnosti (týka sa to rovnako jednotlivcov i celku) uvedené pod článkom jeden.

Deviaty článok zákona ustanovuje nový druh trestného činu - *mentálnu manipuláciu*. Tá je definovaná ako akákoľvek činnosť s cieľom vytvoriť u členov skupiny stav psychickej alebo fyzickej závislosti od skupiny pri použití špeciálnych techník, aby sa tak zmenil úsudok jednotlivca a bolo ho možné viesť proti jeho vôli. Trestom za mentálnu manipuláciu sú tri roky väzenia a 40 000 dolárov pokuty. Ak sa obeť považuje za obzvlášť slabú vzhľadom na jej vek, chorobu a pod., trest je vo výške 5 rokov väzenia a pokuta až 75 000 dolárov.

Hoci zákon ešte ani nebol schválený, už sa proti Francúzsku zdvihla vlna obvinení či už od organizácií monitorujúcich porušovanie ľudských práv, ako je napríklad Medzinárodná helsinská federácia (IHF), alebo od medzinárodných náboženských organizácií Christian Solidarity Worldwide, Advocates International a The World Evangelical Fellowship.

(Spracoval -ml-)

Návrh nového zákona o registrácii v ČR

Česká vláda schválila v júli t. r. vecný záměr zákona o slobode viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Navrhovaná úprava je podstatne liberálnejšia ako súčasná. Početná podmienka registrácie sa znižuje z doterajších desaťtisíc na tristo členov. Ministerstvo kultúry však bude skúmať a posudzovať oveľa viac vecí ako doteraz: bude zisťovať, či hnutia a spoločnosti nevykonávajú mentálny alebo fyzický nátlak na svojich členov, neobmedzujú právo na vzdelanie neplnoletých, nezakazujú prijať nevyhnutnú zdravotnícku starostlivosť, alebo neutajujú časť svojho učenia či svoju organizačnú štruktúru. Zákon bude rozlišovať dva stupne registrácie. (Podobné zákony fungujú aj v Rakúsku a Nemecku.) Nové spoločnosti po splnení podmienok dostanú registráciu prvého stupňa, ktorou získajú právnu subjektivitu. Na druhý stupeň registrácie musia čakať 10 rokov a zároveň preukázať, že sa k nim hlásia minimálne 2 promile populácie - osoby nad 18 rokov s trvalým pobytom v ČR. Takéto cirkvi a spoločnosti budú mať rôzne výhody (môžu pôsobiť v školách, vo väznicach, v armáde, alebo môžu sobášiť a budú mať nárok aj na finančný príspevok od štátu). Dvadsaťjeden doteraz uznaných spoločností dostane registráciu automaticky.

(Spracoval -ml-)

Rozhovor s JUDr. Jánom Juranom, riaditeľom
cirkevného odboru Ministerstva kultúry SR

➤ **Na verejnú prednávkou prenikla správa o tom, že v Českej republike sa uvažuje o odobratí registrácie Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, ak sa preukáže, že v procese udeľovania registrácie zámerne neodpovedali pravdivo na otázky súvisiace s ich postojom k transfúzii krvi a k nástupu na základnú či civilnú vojenskú službu. Ak sa to stane, uvažuje aj MK SR o podobnom kroku?**

Predpokladom na zrušenie registrácie ktorejkoľvek cirkvi alebo náboženskej spoločnosti je preukázané porušovanie zákonov, ohrozovanie bezpečnosti občanov a verejného poriadku, zdravia a mravnosti, zásad ľudskosti a znášanlivosti, alebo ohrozovanie práv iných právnických osôb a občanov. Teda aj v tomto prípade platí zásada, že „niet zločinu bez zákona a niet trestu bez zákona“. Súčasťou konania o zrušení registrácie by nepochybne muselo byť aj preukázanie príčinnej súvislosti medzi porušovaním zákonov zo strany členov cirkvi či náboženskej spoločnosti a jej učením či priamym vplyvom jej predstaviteľov.

Zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností dáva Ministerstvu kultúry SR ako registrujúcemu orgánu právo a povinnosť na začatie konania o zrušení registrácie, ak sa preukáže, že cirkev alebo náboženská spoločnosť koná v rozpore s citovaným zákonom alebo s podmienkami registrácie. Doteraz však cirkevný odbor MK SR dostal iba jediný oficiálny podnet ústredného orgánu štátnej správy na zrušenie registrácie Náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia (NS JS), ktorý sa nakoniec ukázal ako neopodstatnený. Tento podnet podalo Ministerstvo zdravotníctva SR a adresovalo ho Ministerstvu vnútra SR a Generálnej prokuratúre SR. Navrhovateľ žiadal zväziť opodstatnenosť registrácie NS JS z dôvodu nátlaku zo strany jej členov na zdravotnícky personál istej nemocnice s poliklinikou na strednom Slovensku pri poskytovaní liečebnej starostlivosti pacientke hlásiacej sa k tejto náboženskej skupine. Ministerstvo vnútra SR odovzdalo podnet Ministerstvu kultúry SR. Pracovníci cirkevného odboru osobne preverili situáciu priamo v príslušnej nemocnici. Zistili, že zmienená členka

áno, Sloboda áno, deštrukcia nie

NS JS nakoniec pri liečebnom zákroku súhlasila s poskytnutím transfúzie krvi. Na základe tejto skutočnosti predmetný podnet nespĺňal kritériá podkladu, ktorý by svedčil o porušení právneho poriadku. Povinnosť podrobiť sa transfúzii neukladal totiž ani platný liečebný poriadok. Napriek tomu vtedajší riaditeľ cirkevného odboru písomne upozornil vedenie NS JS na povinnosť rešpektovať všeobecne záväzné právne predpisy a dodržiavať podmienky registrácie. Cirkevný odbor zároveň požiadal Ministerstvo zdravotníctva SR o poskytnutie informácií pri zisteniach a podozrení z nezákonnej činnosti NS JS. Nijaké ďalšie podnety alebo oznámenia z Ministerstva zdravotníctva SR či iných ústredných orgánov štátnej správy sme doteraz nedostali. Pozorne si však všimame vývoj situácie v Českej republike. Výsledok tejto kauzy môže byť istým precedensom aj pre zváženie ďalšieho postupu v podmienkach Slovenskej republiky.

➤ **O Svedkoch Jehovových je známe, že pri sebe nosia kartičku s textom, ktorý rezolútne odmieta transfúziu krvi v prípade, ak by napríklad došlo k nehode a boli by v bezvedomí. V minulosti na celom svete pre odmietnutie transfúzie prišlo o život už nemalo Svedkov alebo ich príbuzných. Prednávkou sa to stalo vo Veľkej Británii.**

Aby sa aj u nás niečomu podobnému mohlo predísť, nebolo by riešením uzákonniť ako jednu z podmienok na udelenie registrácie nezakazovanie prijatia nevyhnutnej zdravotníckej starostlivosti, podobne, ako sa to napríklad objavilo aj v navrhovanom zákone o slobode viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v ČR?

Povinnosťou demokratického štátu je okrem iného chrániť ľudské práva, medzi ktorými má významné miesto sloboda náboženskej viery, ale na druhej strane aj fyzické a duševné zdravie občanov a ich práva. Známe je uznesenie Európskeho parlamentu k problematike siekt v Európe z 29. februára 1996, v ktorom sa konštatuje, že porušovanie ľudských práv nemôže byť ospravedlnené náboženskou slobodou. Ako som už spomenul, aj súčasná právna úprava podmienok registrácie umožňuje účinne zasiahnuť proti subjektu, ktorý by konal v rozpore so zákonom. Naše i zahraničné skúsenosti však ukazujú, že posúdenie splnenia a dodržiavania podmienok registrácie nie je taká jednoduchá záležitosť, ako sa môže na prvý pohľad zdať. Napokon, rast cirkvi alebo náboženskej spoločnosti nemusí vôbec závisieť od toho, či je alebo nie je registrovaná. Súčasná Čína je názorným príkladom prudkého nárastu členskej základne pôvodných orientálnych

náboženstiev, ako aj kresťanských cirkví a spoločností, napriek postojú štátu, ktorý v nijakom prípade nemožno označiť ako priateľský. NS JS tak isto zaznamenala najväčší rozmach svojej členskej základne v období rokov 1948 – 1989, keď pôsobila bez súhlasu štátu prakticky v podmienkach ilegality.

► **Jednou z podmienok na vstup do Európskej únie je aj prispôsobenie našej legislatívy legislatíve členských krajín EÚ. Obzvlášť v oblasti dodržiavania základných ľudských práv panuje v tomto ohľade značná citlivosť. Možno z tohto dôvodu pocítujete tlaky, aby sa početný cenzus potrebný pre registráciu cirkví a náboženských spoločností znížil zo súčasných 20 000 na minimum. Aké zákonné normy v súčasnosti u nás riešia problém registrácie cirkví a náboženských spoločností? Uvažuje sa o ich novelizácii?**

V oblasti úpravy vzťahov štátu a cirkví nekladie Európska únia svojim členským štátom nijaké podmienky. V Slovenskej republike majú členovia registrovaných aj neregistrovaných cirkví a náboženských spoločností základné práva a slobody zabezpečené rovnakým spôsobom. Slobodu vyznania zaručuje Ústava SR, ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd a zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Náboženská sloboda a postavenie cirkví a náboženských spoločností v Slovenskej republike je v porovnaní s inými európskymi krajinami mierne nadštandardná. Jediným vážnejším problémom je skutočnosť, že náš právny poriadok nepozná

dvojstupňové členenie právnej subjektivity cirkví a náboženských spoločností, ako je to napríklad v Nemecku a Rakúsku. Ak sa chce cirkev alebo náboženská spoločnosť platne zaregistrovať, musí okrem podmienok stanovených zákonom č. 308/1991 Zb. preukázať aj cenzus 20 tisíc plnoletých osôb s trvalým bydliskom na území Slovenskej republiky v zmysle zákona č. 192/1992 Zb.

o registrácii cirkví a náboženských spoločností. Táto podmienka sa nevyžaduje u tých cirkví, ktoré ku dňu účinnosti zákona č. 308/1991 Zb., t. j. k 1. 9. 1991, vyvíjali činnosť zo zákona alebo na základe štátneho súhlasu. Neregistrované spoločnosti majú prirodzene záujem o zníženie tohto pomerne vysokého cenzu, ich úsilie by som však necharakterizoval ako nátlak. Návrh na registráciu musí obsahovať zákonom stanovené administratívne náležitosti, ako aj vyhlásenie, že cirkev bude plne rešpektovať zákony a všeobecne záväzné právne predpisy a bude tolerantná k ostatným cirkvám a osobám bez vyznania. K návrhu na registráciu sa prikladá základný dokument (štatút, stanovky a pod.) zakladanej cirkvi. Ministerstvo kultúry SR preskúma, či založenie a činnosť cirkvi nie je v rozpore s už spomenutými zákonmi, ochranou bezpečnosti občanov a verejného poriadku, zdravia a mravnosti, zásadami ľudskosti a znášanlivosti, alebo či nie sú ohrozené práva iných právnických osôb a občanov. Cirkev uchádzajúca sa o registráciu nesmie používať názov už registrovanej cirkvi. Ak sú splnené zákonom stanovené podmienky, Ministerstvo kultúry SR cirkev alebo náboženskú spoločnosť zaregistruje. Ak tieto podmienky nie sú splnené, registráciu odmietne. Proti odmietnutiu registrácie možno v stanovenej lehote podať Najvyššiemu súdu SR návrh na preskúmanie rozhodnutia.

V Slovenskej republike pôsobí 15 registrovaných cirkví a náboženských spoločností. Tie, ktoré vyvíjali činnosť zo zákona alebo na základe štátneho súhlasu ku dňu účinnosti zákona č. 308/1991 Zb., sa považujú za registrované bez ohľadu na počet ich členov. Ide predovšetkým o židovské náboženské obce a väčšinu protestantských denominácií, ktoré majú počet členov od niekoľko sto do niekoľko tisíc. V období po roku 1990 bola podľa novej legislatívy zaregistrovaná iba Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia (v marci 1993), ktorá splnila podmienky registrácie, vrátane potrebného početného cenzu.

Ako je známe, vláda Slovenskej republiky schválila 16. augusta 2000 novelu zákona č. 308/1991 Zb., ktorá sa však netýka zmeny podmienok registrácie.

► **Dnes sa na tzv. duchovnej scéne každú chvíľu objaví nejaká nová duchovná alternatíva – ponuka je veľmi pestrá: od rozličných kresťanských skupín cez rôzne synkretickónáboženské smery, nechýbajú ani najrôznejšie alternatívne metódy liečiteľského či dokonca okultno-ezoterického charakteru a pod. Mnohé skúsenosti však naznačujú, že medzi týmito skupinami živorí aj sekty, ktoré sú vyslovene deštruktívne, ba dokonca extrémistické, napriek tomu, že sa na verejnosti prezentujú vo veľmi pozitívnom svetle. Ak by sa v budúcnosti početný cenzus naozaj znížil, budú sa môcť prakticky mnohé z týchto skupín – ako sú napríklad Cirkev zjednotenia (munisti) či Scientologická cirkev – u nás zaregistrovať a získať tak právnu subjektivitu. Kto však objektívne a najmä kvalifikovane zaručí ich lojalitu**

a bezúhonnosť, a kto občana ochráni pred možnou psychickou manipuláciou a zneužitím náboženských ideí na niečo nekalé?

Pravda je, že v poslednom desaťročí 20. storočia prenikli do života našej spoločnosti nové netradičné náboženské zoskupenia. Ich počet narastá a aktivity sa rozširujú. Aj keď ich členská základňa nie je zatiaľ početná, ich vplyv bude mať v budúcom období zrejme vzostupný trend. Niektoré z nich sú vo vzťahu k štátu neutrálne, iné však majú vyslovene deštruktívny vplyv. A práve v tejto skupine je veľa takých zoskupení, ktoré záujem o registráciu nemajú. Získanie registrácie a s ňou spojenou právnu subjektivitu je však pre väčšinu nových náboženských zoskupení z viacerých dôvodov veľmi dôležité.

Dávna i celkom nedávna história nás poučuje o tom, že použitie represívnych a reštriktívnych metód aj v prípade nových náboženských smerov nemôže v konečnom dôsledku priniesť ich elimináciu. Naš štát je aj v tejto oblasti viazaný Ústavou SR a normami medzinárodného práva. Na druhej strane máme veľkú výhodu poučiť sa zo skúseností vyspelých európskych krajín, ktoré majú s novou religiozitou 30 – 40-ročné skúsenosti. Štát je v každom prípade povinný zamedziť akémukoľvek porušovaniu svojich záujmov, ako aj porušovaniu práv a slobôd svojich občanov. Keď sa takéto konanie zo strany neregistrovaných alebo aj registrovaných cirkví a náboženských spoločností vierohodne preukáže, nastupujú sankcie a prípadný trestnoprávny postih tých, ktorí sú za takéto konanie zodpovední. Aj tu však platí zásada, že „kde niet žalobcu, niet ani sudcu“.

➤ Nie je zriedkavosťou, že sa niektoré náboženské skupiny, ktoré nespĺňajú požiadavky registrácie na Ministerstve kultúry SR zaregistrujú ako občianske združenia na Ministerstve vnútra SR a získajú tak očakávanú právnu subjektivitu. V takom prípade zataja svoj náboženský charakter a prezentujú sa často ako kultúrne či charitatívne združenia. Takisto sa niektoré z nich skrývajú za rôznymi rozvojovými programami, na ktoré od štátu dostávajú nemalé finančné čiastky, avšak je jasné, že im ide najmä o ich pozitívnu propagáciu na verejnosti a získavanie nových členov. Sú vôbec nejaké možnosti na to, aby sa takéto prípady pozornejšie „dešifrovali“ ačas sa im tak zamedzilo?

Keďže prakticky všetky neregistrované cirkvi nemôžu zatiaľ preukázať zákonom stanovený početný cenzus členov, niektoré z nich sa nechali zaregistrovať na Ministerstve vnútra SR podľa zákona č. 83/1993 Zb. o združovaní občanov. Je pochopiteľné, že sa pre tento účel nedeklarujú ako cirkvi, ale ako občianske združenia, lebo uvedený zákon združovanie cirkví vylučuje. Takúto prax však nové náboženské hnutia bežne používajú aj v krajinách, kde majú možnosti registrovať sa ako cirkvi. Ministerstvo vnútra SR má v takýchto prípadoch veľmi ťažkú pozíciu. Z predložených stanov takéhoto „občianskeho združenia“ sa len veľmi ťažko dá zistiť skutočný zámer jeho zakladateľa. Občianske združenia u nás nepodliehajú osobitnej administratívnej kontrole štátu. Registrujúci orgán je navyše viazaný zákonom stanovenou desaťdňovou lehotou na vykonanie registrácie.

➤ Uvažuje sa aj v SR o zavedení dvojstupňového systému registrácie cirkví a náboženských spoločností podobne ako v Rakúsku či Nemecku? Ak áno, mohli by ste priblížiť, v čom je podstata takéhoto modelu a akú konkrétnu podobu by mal mať?

Od roku 1998 platí v Rakúsku dvojstupňový systém registrácie cirkví a náboženských spoločností. Z tohto princípu vychádzajú aj tézy nového zákona o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v Českej republike, ktorý by mal v blízkej budúcnosti nahradiť zákon č. 308/1991 Zb. a zákon č. 161/1992 Zb. Táto právna úprava zavádza dva stupne registrácie. V prvom stupni získa cirkve alebo náboženská spoločnosť postavenie právnickej osoby s právami na úrovni napríklad občianskeho združenia. Až registráciou v druhom stupni získa ďalšie práva, ako je právo vyučovať náboženstvo v štátnych školách, vstup do verejnoprávnych oznamovacích prostriedkov, do väzníc a pod. Pri registrácii v prvom stupni sa vyžaduje podmienka preukázať počet aspoň 300 členov, v druhom stupni 2 promile dospelých osôb s trvalým pobytom v Rakúsku, resp. v Českej republike. Taktiež sa navrhuje, aby doteraz registrované cirkvi a náboženské spoločnosti nový zákon recipoval do druhého stupňa registrácie v záujme zachovania kontinuity ich práv a povinností. Právo na dotácie zo štátneho rozpočtu by sa vzťahovalo len na druhý stupeň registrácie. U nás sa zatiaľ o takomto modeli konkrétne neuvažuje.

➤ Spomenuli ste, že cirkvi, ktoré v Rakúsku či v ČR dosiahnu druhý stupeň registrácie, získajú rôzne výhody; štát im napríklad

môže poskytnúť finančný príspevok. O akom modeli financovania cirkví sa dnes u nás uvažuje a čo by podľa vás zodpovedalo našim súčasným podmienkam? Počítate sa v blízkej budúcnosti aj s možnosťou ekonomickej odluky štátu a cirkví formou platenia cirkevnej dane, tak ako je to vo väčšine štátov západnej Európy?

O problematike zavedenia nového modelu financovania cirkví a náboženských spoločností sa v Slovenskej republike hovorí už dlhší čas. Patríme doteraz medzi niekoľko málo európskych krajín, kde štát financuje väčšiu časť ich nákladov priamo zo štátneho rozpočtu. Táto tradícia má na našom území svoje historické pozadie, súčasný systém takéhoto financovania však zaviedol štát zákonom č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom. Priestor tohto rozhovoru je, žiaľ, veľmi úzky na to, aby som mohol podrobnejšie rozoberať širšie súvislosti tejto zložitej problematiky. Ministerstvo kultúry SR ako gestor tejto úlohy v spolupráci s príslušnými rezortmi a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami hľadá taký model, ktorý nebude mechanicky kopírovať zahraničné vzory, ale bude vyjadrením záujmov štátu a zároveň jednotlivých cirkví a náboženských spoločností a výsledkom ich vzájomného konsenzu. Vzhľadom na našu históriu, typ právnej kultúry, postavenie cirkví a náboženských spoločností v našej spoločnosti a na početnosť ich členskej základne je lepšie hovoriť o ich vzájomnej kooperácii so štátom, než o odluke.

➤ Rada Európy v júni minulého roku jednohlasne prijala odporúčanie, v ktorom európske štáty

okrem iného vyzýva, aby zriadili národné informačné centrá pre otázky náboženských, ezoterických či spirituálnych skupín, z ktorých mnohé začali aktívne pôsobiť aj na Slovensku, čo spôsobilo výraznú duchovnú polarizáciu a roztrieštenosť, neraz aj konflikty v rodinách. Našla by sa – napriek zlej finančnej situácii – možnosť, aby aj u nás vzniklo takéto profesionálne informačno-poradenské centrum poskytujúce verejnosti dôležitý odborný servis?

V roku 1997 vznikol na Slovensku Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, ktorý sa profiluje ako špecializované pracovisko rezortu kultúry zamerané predovšetkým na problematiku nových náboženských hnutí. Táto inštitúcia sa už dostatočne etablovala a dobre sa orientuje v zložitej situácii našej duchovnej scény. Žiaľ, na základe výsledkov auditu v štátnej správe je jej ďalšia existencia otázná. Ďalšou inštitúciou, zaoberajúcou sa medzináboženským dialógom, je občianske združenie Dialóg centrum Slovakia. Na pôde etablovaných kresťanských cirkví zoskupených v Ekumenickej rade cirkví v SR sa touto problematikou zaoberá Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt, ktorá je vydavateľom aj tohto časopisu a venuje sa i osvetovej činnosti. Na prospech by však nepochybne bola aj väčšia angažovanosť profesionálnych psychologických poradcov, akademických, pedagogických, ale i cirkevných inštitúcií. Ak by sa v budúcnosti podarilo založiť jedno profesionálne koordinačné centrum, ktoré by spolupracovalo so všetkými uvedenými spoločenskými zložkami, cirkevnými či štátnymi, bolo by to rozhodne prospešné všetkým.

Za rozhovor ďakuje:
BORIS RAKOVSKÝ

Do nášho každodenného života preniká mnoho nových slov a pojmov, pričom často nie je jasné, čo znamenajú. Pre nás kresťanov je dôležité, aby sme sa s týmito pojmami zoznámili a lepšie im porozumeli. Inak nebudeme vedieť k pojmom sprostredkovaným slovami zaujať reálne stanovisko.

Všetko je popol

Základný postoj jogy k životu možno vyjadriť takto: „Popol je oheň, popol je voda, popol je zem, všetko je popol – éter je popol, zmysly sú popol, zrak aj ostatné vnemy sú popol“ (Atharva Siras). Tým sa chce zdôrazniť, že všetko je pominuteľnosť, dočasnosť, bolesť, utrpenie a smrť. Život s jeho utrpením a smrťou je nekonečným kolobehom (sťahovanie duší), ktorému nijaký človek neunikne. Večný život je nekonečný a neprekonateľný utrpenie. Ustavičné znovuzrodenia vyplňajú našu budúcnosť. A či je to už smerom nahor k lepšiemu životu, alebo nadol k horšiemu, je to jedno – veď celý život je popol.

Rozličné hinduistické náboženstvá majú spoločnú jednu vec – chcú sa vymaniť z kolobehu života a uniknúť tak životnému utrpeniu! To sa nedá nazvať inak ako smrteľný pud, lebo človek chce uniknúť aj smrti. Mohlo by sa hovoriť skôr o strachu zo života, lebo práve život naháňa hindom strach, a odôvodnene, pretože život na indickom subkontinente je ťažký. Choroby každého druhu, hlad v dôsledku sucha či naopak, v dôsledku záplav, vojna a útlak sú príčinou, že život sa prežíva ako nekonečný rad porážok a útrap. To utvára i religiozitu ľudí. Na prvom mieste sú boh – ničiteľ Šiva s družkou Kálí, ktorí reprezentujú výraz tejto bolestnej životnej skúsenosti.

Strach pred smrťou

Rozmanité spasiteľské systémy na báze hinduizmu sú pokusmi zbaviť sa života i smrti. No aj keď sa celkom nepodarí oslobodiť od života a smrti, je možné aspoň obmedziť svoje životné prejavy. Joga je výrazom názoru, že utrpenie možno zmieriť a smrť oddialiť tým, že sa obmedzia alebo zastavia životné procesy. Dôležitý

text z hatajogy Goraksa Šataka to vyjadruje takto: „Kým ostáva životná sila (prána) v tele, život (džíva) pretrváva. No keď životná sila ochabne, prichádza smrť. Preto sa treba stať majstrom v ovládaní prány. Kým sa prána zadržáva v tele zadržaním dychu, dovtedy je aj vedomie (citta) oslobodené od choroby. Prečo sa potom obávať smrti, keď je videnie fixované medzi viečkami? Pre tento strach zo smrti sa Brahma (bohstvoriteľ) sústreďuje na kontrolu dychu (pránajáma). Rovnako to platí aj pre jogínov a sväté osoby. Preto sa musí potláčať dýchanie.“

V tomto texte je motívom jogy strach pred smrťou a prostriedkom na únik pred smrťou je obmedzovanie dýchania. Ale adekvátne s tým treba pribrzďovať aj ďalšie životné funkcie, treba ich zastavovať a vyradovať z činnosti. Na to sa využívajú rozličné techniky hatajogy.

Techniky hatajogy

Ako vidno z citovaného textu, cieľom dychových cvičení (pránajámy) nie je zlepšenie dýchania, ale jeho redukcia, ba až zastavenie. Rovnako telesné pozície (ásany) majú slúžiť na vyradenie celého tela z činnosti. Telo má celkom stuhnúť a úplne znehybnieť a stvrdnúť v pevných pozíciách. Pridelené meditačné slová (mantry) majú slúžiť na vyradenie myslenia a vedomia z činnosti. Sú to neraz mená božstiev i formuly uctievania súčasne. Nacvičené symbolické pohyby tela (mudry a bandhy) majú viesť predovšetkým k uzatvoreniu všetkých „deviatich brán tela“, aby do vedomia neprenikol nijaký vonkajší vnem. Telo musí vyhladnúť voči vonkajším podnetom. Keď sa to dosiahne,

telo sa usiluje samo si zabezpečiť náhradné vnemy vnútornej povahy: vnútorné svetlo, vnútorné zvuky, vnútornú vôňu, vnútornú rozkoš. Cieľom jogy teda nie je zlepšiť život človeka, ale zabezpečiť mu iný, vnútorný život ako náhradu za život, z ktorého chce uniknúť. Úplne iný vesmír, úplne nová dimenzia očakáva meditujúceho, ktorý je ochotný stať sa žiakom a nasledovať cestu guru. Toto je hlavný bod, ktorým sa budeme zaoberať v posledných dvoch odsekoch. Všetky tieto techniky sa vyučujú v školách jogy. V nijakom prípade tu nejde o neutrálne techniky, ale o techniky na prekonanie života i smrti, a treba zdôrazniť, že slúžia zámerom vyššej jogy.

Tantrajoga

Vyššia joga má mnoho mien. Najčastejšie rozlišujeme medzi *jogou citu* (baktijoga), *jogou činu* (karmajoga) a *jogou poznania* (džňánajoga). Ale ešte dôležitejšia je veľká alebo vysoká joga, nazývaná tantrajoga. (Má aj iné mená, napr. krijajoga, lajajoga, kundalinijoga alebo radžajoga). Tri klasické cesty – citu, činu a poznania – vyžadujú veľa životov a veľa cviku, aby vyviedli človeka z kolobehu života a smrti. Naproti tomu je tantrajoga rýchla, ale zato ťažkou cestou. Väčšina škôl jogy totiž učí, že v súčasnosti sa nachádzame v období úpadku (kalijuga), kde platí: na hrubé vrece hrubá záplata a vo svojej podstate sú tak či onak tantrické.

Zatiaľ čo väčšina hinduistických náboženstiev je napospol pesimistických a sexualitu buď zavrhuje, alebo ju aspoň obmedzuje, tantrajoga prezentuje odlišný postoj. Aj tantra sa chce dostať z kolobehu života a smrti, aj ona vníma samotný život ako jed, avšak tvrdí, že zlé treba zlým a jed

jedom vyháňať. V tejto súvislosti sexualita v rámci jogy zohráva významnú rolu. Človek na to síce príde až po dlhšom čase praktizovania tejto formy jogy, pretože joga, tak ako mnohé iné orientálne náboženstvá, pôsobí na dvoch rovinách, a preto ukazuje jednu tvár smerom von a inú dovnútra. Tomu zodpovedá zvláštny jazyk, ktorý rovnako veľa zakrýva, ako odhaľuje a je vyslovene dvojzmyselný. Ústredné pojmy jogy, napríklad *bindu* a *prána*, majú sčasti veľmi konkrétny telesný význam a sčasti viacero symbolických a duchovných významov.

Mystika semena

V jogistických textoch vládne presvedčenie, že človek spotrebuje svoju životnú silu a je vystavený chorobám a smrti, ak je normálne sexuálne činný. Preto sa nemá iba *prána* ovládať dýchaním, ale platí to predovšetkým pre semeno (*bindu*). Zadržovanie dychu a ďalšie techniky slúžia na tento účel. Tým, že človek v sebe zadrží semeno, môže získať nesmrteľnosť, alebo sa v každom prípade sám omladzovať a oddialiť smrť. Ak sa to však má podariť, musí sa semeno zmeniť na nektár, ambróziu, sómu, elixír života, či ako už nazveme tento nápoj života. V tom vlastne spočíva najhlbší zmysel jogy.

Had kundalini

V danej súvislosti nemožno zachádzať do podrobností, ale kulminácia jogy v rozmanitých školách jogy je pohlavným zjednotením ako rituálom (majtuna), spojeným s rozličnými technikami hatajogy. Joga sa totiž usiluje o orgazmus ako rozhodujúci zážitok oslobodenia tak od života ako od smrti, i ako zjednotenie s božstvom. Áno, vlastne je tu reč o zbožštení ľudského. Dosahuje sa to hlavne meditáciou, ktorej objektom je had kundalini. *Prána* či životná sila, o ktorej sa hovorilo vyššie v citáte, je identická so sexualitou. Znázorňuje sa ako had zvaný kundalini, čo znamená „zvinutá“. Treba ju prinútiť pohnúť sa z jej miesta pod kostrčou a stúpať kanálom v chrbtici smerom hore. Cestou prekoná rad zastávok označovaných ako *čakry*. S každou ďalšou zastávkou nabera silu a stáva sa čoraz božskejšou. Toto zbožštenie sa má prejaviť tým, že meditujúci získava nadprirodzené schopnosti, napríklad, že sa môže voľne vznášať vo vzduchu a je

schopný prechádzať cez steny. Tieto *sidhi*, a tzv. *sidhajoga*, ktorá je teraz rozšírená na celom svete, prezentuje napríklad Transcendentálna meditácia, ktorá meditujúcim za slušný poplatok sľubuje schopnosť prekonávať pozemskú príťažlivosť (levitácia).

Veľká smrť – alebo nesmrteľnosť

Keď sa po tvrdých cvičeniach jogy, pri ktorých sa využívajú všetky techniky hatajogy, naplní ich zmysel a had je konečne prinútený vystúpiť až na najvyšší vrchol mozgu, nastane kozmické vykúpenie formou akéhosi superorgazmu. Naozaj tu ide o orgastické zážitky, ktoré majú vďaka silným halucinačným pocitom výnimočnú mohutnosť. A práve tento zážitok sa chápe ako pohlavné zjednotenie medzi bohom Šivom tróniacim v najvyššom bode mozgu a jeho družkou Kálí, ktorá je ako jeho potencia (*shakti*) totožná s kundalini. Táto skúsenosť orgazmu sa chápe ako veľká SMRŤ, ktorou človek uniká svetu rozmanitosti a zažíva veľkú slobodu. Odtiaľ sa vracajú späť iba vyvolení a obetujú sa ako guru pre oslobodenie iných. Všetci obyčajní ľudia by mali podľa učenia jogy po troch týždňoch od plného oslobodenia umrieť. Táto smrť, a iba táto, vedie od všetkého života a všetkej smrti k tzv. totálnej slobode.

Hathajogín

Útek od smrti k SMRTI

Je pozoruhodné, že religiozita, ktorej hnacou silou je strach pred smrťou, privádza práve k veľkej SMRTI. Príčina spočíva v tom, že joga je poznačená nielen strachom zo smrti, ale aj strachom zo života. Joga preto hľadá cestu na druhý svet od oboch, od smrti aj od života, k niečomu, čo by sa dalo nazvať *večná smrť*, kde niet pomínelosti, choroby ani utrpenia.

Keď si človek dôkladne prečíta ústredné texty o joge, príde na to, že sú úplne determinované problémami starnutia. Joga je v podstate pokusom starých mužov zastaviť úpadok tela, oddialiť smrť a súčasne sa na ňu pripravovať tak, že sa človek utiahne zo života. Toto utiahnutie prebieha čiastočne v zmysle sociálnom, tým, že sa človek zriekne vzťahov k ostatným ľuďom a odíde do lesa alebo na horu žiť osamote, a čiastočne aj tým, že sa človek duchovne vzdiali životným daniam. To posledné je možné aj vtedy, keď si niekto zachová svoje spoločenské väzby ako otec rodiny. Joga je teda niečo pre starých ľudí, a vlastne len pre starých mužov. Je to dané už povahou vecí v súvislosti so spomínanou mystikou semena.

Joga pre zdravie

Mnohí praktizujúci cvičenci jogy namietnu, že im sú „všetky tie staré nezmysly“ lahostajné, lebo oni mali s jogou dobré skúsenosti. Vďaka nej sú zdravší. To treba rešpektovať, ale aj správne chápať. Osvetliť to môže jedno prirovnanie: Skutočne sa nájdu mladí ľudia, ktorým vojenská služba prospela. Sú telesne zdatnejší a naučili sa sebaovládaniu. To podporilo ich zdravie. Nič to však nemení na skutočnosti, že vojenčina má celkom iný účel – že učí ľudí zabíjať. Ani cieľ jogy nie je identický s pozitívnymi účinkami, ktoré môžu byť zjavné.

V skutočnosti je to však aj tak, že mnohí meditujúci po období pozitívnych účinkov zažívajú krajne alarmujúce škodlivé efekty. Označujeme ich za škodlivé efekty, ale v podstate ide o úmysel. To znamená, že krok za krokom človek stráca schopnosť viesť aktívny a navonok orientovaný život v láske a závislosti od iných. Joga izoluje človeka krok za krokom, takže sa už nedokáže priblížiť k iným. A navyše sa človek súčasne stáva čoraz hinduistickejšim, lebo praktická joga vedie k joge teoretickej.

REPORT

Úder Bratstvu sily

Malajzijská armáda zajala v júli t. r. dvadsaťsedem dobre vyzbrojených príslušníkov sekty *Bratstvo vnútornej sily*. Oznamil to malajzijský minister obrany Nadžib Razak na tlačovej konferencii, ktorá nasledovala bezprostredne po úspešnom zásahu v džungli. Príslušníkom sekty sa podaril husársky kúsok, keď sa vydávajúc za dôstojníkov na inšpekčnej ceste dostali do dvoch armádnych skladov a ukradli z nich vyše sto samopalov, granátometov a guľometov. Výzbroj úspešne dopravili do svojej základne na kopci v džungli severomalajzijského štátu Perak. Kopec obkľučilo asi tisíc malajzijských vojakov a policajtov a obliehanie trvalo štyri dni. Akcie schopnosť armády sa vyburcovala, keď základňu sektárov tajne opustili dvaja prívrženci Bratstva a oznámili, že ozbrojenci zabili dvoch z troch zadržovaných rukojemníkov. Jedným zo zabitých bol policajný detektív. Bratstvo vnútornej sily vzniklo z indonézskej skupiny bojových umení, ale nemá spojenie so zahraničnými organizáciami ani s malajzijskými politickými stranami. Sektárski ozbrojenci otvorene vyhlasujú, že v mene vytvorenia islamského štátu v Malajzii by mala byť vyhlásená svätá vojna džihád. (Denník PRAVDA)

Obetí „iba“ 780?

Vo štvrtok 19. júla t. r. ugandská polícia oznámila, že konečný počet obetí apokalyptického kultu *Hnutie za obnovu Desatora Božích prikázaní* dosiahol číslo 780. Polícia verí, že vodcovia kultu z toho systematicky zavraždili približne 400 členov kultu potom, čo sa nespĺnili predpovede, že koniec sveta príde začiatkom roku 2000 a tvrdí, že už preskúmala všetky hroby a exhumovala všetky telá. Hoci na vodcov kultu vydali zatykače, doteraz sa nikoho z nich nepodarilo zadržať. Vyšetrovatelia pripúšťajú, že nevedia, či sú nažive, alebo zahynuli pri výbuchu v kaplnke hnutia.

(Agentúra REUTERS)

Človek je vedený tam, kam nechce

Keď sa človek začne zaoberať jogou, lebo sa chce stať hindom, potom je, samozrejme, všetko v poriadku. Náboženská sloboda sa musí rešpektovať. Problém je však v tom, že väčšinu záujemcov joga dotiahne tam, kam sa vôbec nechceli dostať. Stávajú sa z nich ľudia s inými normami. Sú hinduizovaní, a to určite nemali v úmysle. S jogou začali, lebo sa im ponúkla ako *umenie žiť*, pritom však joga, ako sa ukázalo, je *umením umrieť* a pôvodne vznikla, aby starším mužom pomohla v posledných ťažkých rokoch života prekonať strach zo smrti.

Ak sa niekto chce sám zbožštiť a uniknúť zo spolunažívania s ostatnými ľuďmi vôbec, potom je preňho joga cestou, ktorú mu treba odporučiť. Ak sa niekto krok za krokom mieni rozísť so svojou kresťanskou

Meditujúci Šiva

zmŕtvychvstaním vyslobodil z dilemy, ktorú práve joga predstavuje.

JOHANNES AAGAARD

Západní učeníci pozorujú svojho guru

vierou a jej láskou k ostatným ľuďom i k životu, potom je preňho joga to jediné správne riešenie. Ale väčšina ľudí dospeje nič netušiac k joge okrem iného preto, lebo aj mnohí kresťania jogu obhajujú a popierajú jej skutočné zámery. Preto je potrebné o joge pravdivo informovať – nie preto, aby učiteľia jogy prišli o svoj chliebček a mnohí guru o svojich žiakov; ale aby sa poradilo tým, ktorí sa sami nevedia zorientovať.

Tým, ktorí sa domnievajú, že potrebujú meditáciu, možno ako riešenie odporučiť kresťanskú meditáciu. Tá sa však diametrálne odlišuje od jogy. Kresťanská meditácia z nás nechce spraviť bohov ani nás „oslobodiť“ od života a smrti, ale nás chce priviesť k Bohu, ktorý nás všetkých

Prof. Dr. Johannes Aagaard (* 1929) – misiológ v Aarhusu (Dánsko). Patrí k prie-

kopníkom výskumu nových náboženských hnutí v Európe i na celom svete a je iniciátorom a prezidentom Dialog Center International. Je uznávanou autoritou v európskych cirkvách nielen v oblasti nových náboženstiev, ale aj na poli medzináboženského dialógu.

Z nemeckého originálu *Was Yoga wirklich ist* uverejneného v časopise Berliner Dialog č. 1/1996 preložila NORA VALOVÁ

Foto: A. BLICHFELDT

Ako hnutie obnovy v Duchu Svätom, alebo tzv. pentekostálne hnutie (z gréc. *pentekosta* = päťdesiat; *pentekostes* = židovské Letnice) sa nazýva široký prúd entuziastického kresťanstva, ktorý sa objavil začiatkom 20. storočia a vyznačoval sa tým, že kládol dôraz na obnovenie života človeka pod vplyvom tretej božskej osoby Ducha Svätého. Druhým znakom tohto prúdu je to, že kladie dôraz na používanie mimoriadnych duchovných darov (tzv. chariziem) v živote kresťana a tiež na plné zapojenie tela a hlasu človeka pri verejnej bohoslužbe. Na rozdiel od veľkých prúdov minulosti (pravoslávie, protestantizmus) nestál na začiatku pentekostálneho hnutia súbor nového učenia, ale vpád nového spôsobu života (tzv. prebudenie). Aj keď tento „nový život“ bol od začiatku spojený s novými teologickými dôrazmi, samotné pentekostálne hnutie nebolo a nie je týmito vieroučnými obsahmi definované.

Hnutie obnovy

V Duchu Svätom

Prvá vlna – letničné hnutie

Najstaršiu vlnu obnovy v Duchu Svätom predstavuje letničné hnutie. Za jeho začiatok sa považuje zážitok modlitby „cudzími jazykmi“ niekoľkých žiakov biblickej školy Bethel vedenej kazateľom Charlesom F. Parhamom v kansaskom meste Topeca v roku 1901. (Niektorí kladú počiatok do roku 1897, keď pápež Lev XIII. vydal encykliku *Divinum illud munus*, v ktorej žiada, aby sa vo všetkých farnostiach na celom svete veriaci modlili deväťdňové pobožnosti ako prípravu na sviatok Turíc, a zjednotili sa tak vo vzývaní nového a hojného vylitia Ducha Svätého. Profesor teológie dominikán páter de Monléon a iní sa nazdávajú, že keby vtedy katolíci pápeža poslúchli, začala by obnova v Duchu Svätom u nich – pozn. redakcie). Druhou kľúčovou udalosťou bolo prebudenie, ktoré začalo na Azusa Street v Los Angeles v roku 1906 pod vedením Parhamovho žiaka, černoškého kazateľa Williama J. Seymoura. V oboch prípadoch kresťania svedčili o silnej emocionálnej búrke, ktorú prežívali pri modlitbách a ktorú považovali za svedectvo Božej prítomnosti. Pretože sprievodným znakom tohto zážitku bolo tzv. hovorenie jazykmi, zvláštny jav, pripomínajúci skúsenosť, ktorou prešli apoštolovia pri zostúpení Ducha Svätého (Sk 2, 1–13), pre tento zážitok sa vžilo označenie „krst v Duchu Svätom“.

Modlitba jazykmi (glosolália)

Pre letničné hnutie bolo hovorenie jazykmi vždy nevyhnutným znamením krstu. Tento fenomén sa však objavil v Európe už pred vznikom letničného hnutia, napríklad v Presbyteriánskej cirkvi na Regents Square v Londýne v roku 1831, alebo v Ruskej pravoslávnej cirkvi okolo roku 1855. Niektorí biblickí vykladači sa dokonca domnievajú, že zvláštny biblický text u proroka Izaiáša (28, 10–13), kde čítame v pôvodnom hebrejskom texte nezrozumiteľné slová: *tsav-latsav tsav-latsav kav-lakav kav-lakav z'éršam z'éršam*, sú vyjadrením glosolálie a naznačujú, že sa vyskytovala aj u extatických prorokov v prostredí Izraela. Z lingvistického hľadiska pri modlitbe jazykmi nejde o jazyk v pravom zmysle slova. Nie je to hovorenie nenaučenou rečou, ktorou sa niekde vo svete hovorí alebo hovorilo (tento nikdy vedecky nepodložený jav by sa nazýval hetero-, prípadne xenoglosia). V prípade modlitby jazykmi (glosolália) ide o schopnosť neverbálnej (mimoslovnej), respektíve nekonceptuálnej (nepojmovej) modlitby, ktorá vstupuje do vedomia človeka bez gramatického tvaru materského jazyka. Ani modliaci sa človek jej nerozumie. Vníma ju ako intenzívne povznesenie do Božej blízkosti, ale nejde o skutočný extatický stav – modliaci sa človek nestráca vedomie svojho Ja, nastáva len rozpojenie medzi jeho vedomím a jeho rečovým

centrom, ktoré automaticky produkuje náhodné hláskové a slovné spojenia.

Aj keď glosoláliu v minulom storočí praktizovali i mormóni, pre začínajúce letničné hnutie sa stala skúšobným kameňom, podľa ktorého sa rozlišovala príslušnosť jednotlivých zborov k novo sa objavujúcemu hnutiu. Všetci letničiarci až dopsiaľ veria, že hovorenie jazykmi predstavuje základný z darov Ducha Svätého, ktorým Boh posväcuje človeka ku kresťanskej dokonalosti. Podľa niektorých letničiarov je človek týmto darom posvätený dokonca až k bezhriechosti, a tým je zreteľne zmocnený pre duchovnú službu kresťanskému spoločenstvu.

Začiatky rozmachu

Udalosti na Azusa Street, kde sa v priebehu troch rokov konali nepretržité modlitbové zhromaždenia, podnietili explóziu, ktorá počas dvoch rokov rozšírila nový smer do všetkých kontinentov. Pre letničnú bohoslužbu boli v tom čase typické dynamické kázne založené na doslovnom výklade Biblie a súčasne vypätá citovosť s prejavmi nadšenia a zapájaním „reči tela“ do bohoslužby. Tlieskanie, kričanie, padanie („pod mocou Ducha“), vyhánanie démonov, mykanie končatín, pochodovanie

okolo stien modlitebne (tzv. Jericho marš) a pod. predstavovali bežné prejavy nového spôsobu uctievania Boha. Tieto vonkajšie prejavy boli vzrušujúce, ale súčasne vyvolávali taký odpor, že napríklad v nemeckom meste Kassel polícia pod tlakom verejnosti letničné zhromaždenia zakázala a tradičné protestantské denominácie nové hnutie tvrdo odsúdili. V tzv. Berlínskom vyhlásení v roku 1909 ho označili za diablovo dielo a vyhlásili, že ho rozhodne nemožno uznať za Boží dar Cirkvi.

Odsúdenie zo strany existujúcich cirkví však nezabránilo bleskovému rozšíreniu letničného hnutia po celom svete. Postupom času vznikali samostatné letničné útvary, ktoré sa organizačne vzájomne prelínali. V Spojených štátoch vznikla v roku 1915 konfederácia zborov *Assemblies of God* ako predovšetkým „biela“ odnož letničného kresťanstva a krátko nato *Church of God in Christ* ako odnož prevažne „čierna“. Avšak v černošskom prostredí USA bolo letničné hnutie od začiatku pod silným tlakom tradície zvanej *Jesus only* (Iba Ježiš), teda tradície uctievaní Ježiša ako jediného Boha a odmietajúcej kresťanske učenie o Trojici. Jej skupiny dali v roku 1915 podnet na vznik tretej veľkej denominácie v rámci letničného hnutia – *Pentecostal Assemblies of World*.

Uzdravovacia obnova a Neskorý dážď

Aj keď rastúci úspech letničiarov sa v období medzi svetovými vojnami prejavoval masovým prílivom nových veriacich, letničné hnutie ako celok predstavovalo ešte stále marginálnu (okrajovú) oblasť kresťanstva. Zlom nastal v roku 1948, keď

vznikol štát Izrael. (Povojnové obdobie prebudilo extrémne mesiášske očakávania. Tie na Ďalekom východe podnietili v prostredí letničných cirkví vznik a onedlho celosvetovú expanziu náboženského impéria kórejského „mesiáša“ San Mjung Muna a jeho Cirkvi zjednotenia – munistov.) Táto politická udalosť – vznik izraelského štátu – vyvolala v kresťanskom prostredí USA horúčkovité eschatologické očakávania (porov. Lk 21, 24) a v letničných kruhoch podnietila vznik dvoch veľkých hnutí obnovy: *Uzdravovacej obnovy* (Healing Revival) Orala Robertsa a Williama Branhama, ktorí sa preslávili masovými uzdravovacími zhromaždeniami v športových halách, pri ktorých tisíce ľudí vypovedali o neuveriteľných uzdraveniach a svedectvá o nich sa šíрили v priamych televíznych prenosoch po celých Spojených štátoch. (Na podpore Robertsových aktivít sa podieľala aj vplyvná organizácia *Medzinárodné spoločenstvo podnikateľov zvestujúcich plné evanjelium* založená v roku 1952 arménskym Američanom Demosom Shakarianom. Svojím učením, že „osoba, ktorá je naplnená Duchom Svätým bude mať úspech v obchode, vyrábať lepšie traktory a automobily než konkurencia, a keď je to futbalista, bude dávať viac gólov

než osoba, ktorá Duchom Svätým naplnená nie je“ veľmi výrazne ovplyvnil neskoršie vzniknuté hnutie Viery.)

Druhým z týchto hnutí bolo hnutie *Neskorý dážď* (Latter Rain), ktoré vzniklo v kanadskom štáte Saskatchewan a svojimi prejavmi sa veľmi podobalo prvotným prejavom misie z Azusa Street; s tým rozdielom, že sa tu objavilo nové učenie o tzv. víťaznej autorite veriacich, ktorí majú zvíťaziť nad satanom a už teraz ustanovovať Božie kráľovstvo na zemi. Toto hnutie bolo v roku 1949 odsúdené ako odporujúce letničnej tradícii a čoskoro splynulo s hnutím *Uzdravovacia obnova*. Po určitom útlme sa vrátilo na pentekostálnu scénu v šesťdesiatych rokoch, keď začalo ovplyvňovať hnutie Viery, a začiatkom deväťdesiatych rokov, keď spolupôsobilo pri vzniku tzv. *Torontského požehnanja*.

David Wilkerson a Teen Challenge

Úspechy letničného kresťanstva sa prejavili nielen v kvantitatívnom náraste počtu priaznivcov a veriacich, ale tiež v stále väčšej popularite niektorých kazateľov. Z nich najznámejším sa stal kazateľ Assemblies of God David Wilkerson. Pôsobil vyše štyridsať rokov v New Yorku v štvrtiach Brooklyn a Bronx medzi gangmi mladistvých delikventov a narkomanov. Po prvotných neúspechoch zhromaždil okolo seba skupinku konvertitov a podnietili tak vznik hnutia, ktoré bolo schopné ponúkať mladistvým nielen akútnu sociálnu pomoc, ale aj vstup do komunít, v ktorých mohli evanjelizačne pôsobiť medzi svojimi vrstovníkmi. Toto hnutie, známe pod názvom *Teen Challenge*, sa postupne rozšírilo do celého sveta a Wilkersonovo úsilie si čoskoro získalo všeobecný obdiv nielen v cirkevných kruhoch, ale aj v kruhoch sociálnej prevencie.

Wilkersonova prvá kniha vydaná v roku 1963 pod názvom *Dýka a kríž* sa stala svetovým bestsellerom a opakovane inšpirovala zástupy nových nasledovníkov, aby hľadali letničnú skúsenosť.

Letničari v bývalom Československu

Prvé letničné zhromaždenie na území bývalého Československa vzniklo v roku 1910 na severnej Morave (Pavel Wojnar). Letničné skupiny boli rakúsko-uhorskými úradmi registrované ako náboženský spolk *Rozhodní křesťania* a v období prvej republiky sa šíрили predovšetkým v oblasti Těšína a v okolí Prahy – tu pod názvom *Záchranný spolek Tábor* (Josef Novák). Po zákaze v období 2. svetovej vojny a neskôr i v komunistickom režime boli letničari nútení pokračovať vo svojej činnosti v podstate ilegálne. Najprv boli krytí aktivitami Cirkvi bratskej, ale pre vzrastajúce napätie s vedením tejto cirkvi sa rozhodli v roku 1977 obnoviť vlastnú denomináciu pod názvom *Cirkev rozhodných křesťanov letničných*. Vytrvalé snahy o jej legalizáciu viedli čoskoro až k súdnym procesom, kde žalovali štát za rozdielnu interpretáciu Ústavy v oboch častiach federácie (na Slovensku boli letničné zhromaždenia povolené už skôr). Tieto spory boli ukončené v januári 1989 oficiálnou registráciou letničných křesťanov pod názvom *Apoštolská cirkev*. V Českej republike má *Apoštolská cirkev* v súčasnosti svoje administratívne stredisko v Kolíne a zahrnuje vyše dvadsať zborov po celej ČR s viacej než dvoma tisícami členov. Nie je však jedinou denomináciou, ktorá vzišla z letničnej tradície. Unitársku vetvu (tzv. „Oneness“) reprezentujú nasledovníci amerického „uzdravovacieho“ kazateľa Williama Branhamu (1909 – 1965), ktorých významná časť teraz vystupuje pod názvom *Slobodná ľudová misia* (pod vedením nemeckého misionára E. Franka).

Druhá vlna – charizmatiké hnutie

Po určitom odlive myšlienok a dôrazov klasického letničného hnutia v období 2. svetovej vojny došlo na prelome 50. a 60. rokov znovu k ich renesancii, tentoraz vo vnútri tradičných cirkví. Na rozdiel od

letničného hnutia bolo pre túto obnovu, pre ktorú sa vžil názov *charizmatiké hnutie* (z gréc. charizma = dar z milosti), príznačné to, že dar jazykov sa nepovažoval za nevyhnutný znak krstu v Duchu Svätom. Navyše jeho členovia nejavili výraznú túžbu po opustení existujúcich cirkví.

Aj keď za otca druhej vlny pentekostalizmu sa zvykne označovať episkopálny duchovný Dennis Bennet z Kalifornie, kľúčovým pripravovateľom novovznikajúceho charizmatikého hnutia bol pôvodne letničný kazateľ David du Plessis. Ten vraj v roku 1936 dostal proroctvo, že Boh zošle do tradičných cirkví svojho Ducha a použije na to du Plessisa ako svoj nástroj. V roku 1948 nadviazal du Plessis kontakt so Svetovou radou cirkví a na začiatku šesťdesiatych rokov sa zúčastnil ako pozorovateľ na II. vatikánskom koncile. Napriek tomu, že du Plessis bol v roku 1962 vylúčený zo združenia letničných zborov Assemblies of God, neustal vo svojom ekumenickom úsilí a stal sa prvým nekatolíkom, ktorý v roku 1983 získal za vynikajúcu službu celému křesťanstvu zlatú medailu *Good merit* od pápeža Jána Pavla II.

Katolícka charizmatiká obnova

Vzťah ku katolíctvu nadobudol v novovznikajúcom hnutí zásadnú dôležitosť. V roku 1967 sa charizmatiké obdarovanie objavilo aj medzi členmi Katolíckej cirkvi na amerických univerzitách Duquesne v Pittsburghu a Notre Dame v Indiane.

V Pittsburghu to boli dvaja laickí učiteľia teológie R. Kiefer a B. Storey, ktorí pod vplyvom knihy Davida Wilkersona *Dýka a kríž* začali hľadať letničnú skúsenosť v rámci katolíckych modlitbových zhromaždení. Na Notre Dame University zasa skupina katolíckych intelektuálov prijala dary Ducha Svätého prostredníctvom vkladania rúk členov Assemblies of God. Títo „letniční katolíci“ však od začiatku nemali v úmysle opúšťať Cirkev a naopak sa zdalo, že skúsenosť „krstu v Duchu“ upevňuje ich katolícku orientáciu, vrátane mariánskej úcty. To viedlo zo strany klasických letničiarov k istému roztrpčeniu, tým skôr, že po určitom váhaní celé hnutie oficiálne zaštitila autorita belgického kardinála Leona J. Suenensa a nemeckého teológa Heriberta Mühlena. Pod názvom *Katolícka charizmatiká obnova* (KCHO) sa počas sedemdesiatych rokov definitívne oddelilo od letničnej terminológie a etablovalo sa ako uznávaná zložka katolíckej spirituality.

Mesiášske židovstvo

Pozoruhodným javom však bolo, že približne v tom istom čase sa začali v Kalifornii v prostredí hippies a ježišovského hnutia objavovať charizmatiké tendencie aj v rámci klasického judaizmu. (K výrazným skupinám ježišovského hnutia sa zaraďuje aj extrémna skupina *Deti Božie* Davida Berga. Tá sa neskôr pod názvom *Rodina lásky* preslávila predovšetkým sexualizáciou křesťanstva a vysielaním dievčat-misionárov do ulíc na získavanie nových mužských konvertitov. Metódou tejto škandalózne misie bolo tzv. Flirty-Fishing – „rybárčenie

flirtovaním“.) Tieto tendencie viedli k vykryštalizovaniu tzv. *Mesiášskeho židovstva*, judaistického prúdu, ktorý vyznáva Ježiša ako Mesiáša a Boha, i keď sa pritom usiluje o zachovávanie tradičnej židovskej viery a liturgie. Toto hnutie sa časom prelialo z USA do Izraela, kde v súčasnosti predstavuje jeden z najdynamickejších židovskokresťanských prúdov.

Pastierske hnutie

V charizmatikom hnutí existovala snaha obnoviť a oživiť existujúce kresťanstvo zvnútra, avšak túžba nerozdeľovať cirkvi nezabránila tomu, aby činnosť mnohých charizmatických skupín nevedla ku konfliktom s autoritami. Bolo to spôsobené predovšetkým tým, že mnohí charizmatici začali zakladať vlastné „medzidenomináčn“ organizácie, ktorými sa usilovali prestať jestvujúce cirkevné spoločenstvo. Organizátori tohto tzv. *Pastierskeho hnutia* (Shepherding Discipleship), z ktorých najznámejší bol Derek Prince, zdôrazňovali autoritu charizmatických vodcov napriek členstvu v existujúcich cirkvách. To viedlo k mnohým napätiam a kontroverziám i medzi samotnými charizmatikmi a po určitom váhaní bola koncepcia *Pastierskeho hnutia* odmietnutá. (Derek Prince sa neskôr verejne od niektorých aktivít tohto hnutia dištancoval a z niektorých svojich postojov sa kajal.)

Antidenomináčn pôsobenie sa začalo prejavovať skôr tým, že „nezávislí“ charizmatici začali vystupovať zo starých cirkví a zakladať samostatné zbory. Zatiaľ čo charizmatická obnova v tradičných cirkvách v poslednom čase prejavuje zreteľné známky odlivu, v deväťdesiatych rokoch sú to

práve samostatné zbory, ktoré vykazujú mimoriadne misijné úspechy po celom svete (juhovýchodná Ázia, Afrika, Južná Amerika).

Charizmatické hnutie v Československu

Začiatky charizmatického hnutia v Československu možno sledovať už od začiatku 70. rokov a sú spojené s pôsobením po česky hovoriaceho Angličana Johna McFarlana. Zásadnou udalosťou pre rozvoj hnutia bola charizmatická konverzia pastora zhromaždenia Českobratskej cirkvi evanjelickej v Prahe na Maninách Dana Drápala v roku 1979. V tom čase sa do ČSSR v stále väčšej miere pašovala charizmatická literatúra a vznikajúce charizmatické hnutie bolo najväčšmi ovplyvnené učením predstaviteľa *Pastierskeho hnutia*, profesora univerzity v Cambridge Angličana Dereka Princea. Navzdory tlaku zo strany ŠtB prešlo maninské spoločenstvo explozívny rastom a v rokoch 1977 – 1989 dvanásťnásobne zväčšilo počet svojich členov. Pre vieroučné a organizačné nezhody (neuznávanie krstu detí na jednej strane a regionálne členenie a „skupinkový systém“ na druhej strane) sa však v roku 1990 oddelilo od materskej cirkvi a premenovalo sa na *Kresťanské spoločenstvo Praha*. Počet jeho členov sa stabilizoval na súčasných asi 800 dospelých príslušníkov.

Zhromaždenia s podobným zameraním vznikali po roku 1989 po celej ČSFR a v Českej republike tvoria v súčasnosti tzv. *Kresťanské spoločenstvá* – mnohopočetný zväzok vyše 30 nezávislých charizmatických zhromaždení. Popri ďalších zhromaždeniach, ktoré nechcú byť začlenené pod nijakú denomináciu (*Dobrá správa* v Jablonci nad Nisou, *Caesarea* v Opave, *Ježiš príde* v Brne), tu pôsobia aj početne veľké skupiny katolíckych charizmatikov pod vedením P. Aleša Opatrného, P. Michaela Slavíka a P. Michaela Špilára, ktorý vystriedal vo funkcii hlavy KCHO jej dlhoročnú koordinátorku Katarínu Lachmanovú. Okrem toho pôsobí v ČR

i celá jedna charizmatická denominácia – *Jednota bratská*. V nej charizmatické krídlo na čele s Evaldom Ruckým získalo prevahu nad tradičným smerom a priviedlo Jednotu bratskú ku schizme.

Tretia vlna – Viničné hnutie a hnutie Viery

Od začiatku osemdesiatych rokov možno pozorovať v rámci druhej vlny istý presun akcentu. Dôraz sa začal klásť na dary uzdravovania, vyhánanie diabla a na Božiu moc a zázraky pôsobiace tu a teraz. Dary Ducha sa prestali vnímať ako aktuálne obdarovanie, ale skôr ako dispozícia, ktorú možno duchovným úsilím ďalej rozvíjať. Aby sa tento prúd odlíšil od tradičného letničného (prvá vlna) a charizmatického (druhá vlna) hnutia, začalo sa o tomto hnutí hovoriť ako o tretej vlne vylievania Ducha Svätého.

Najznámejším predstaviteľom tretej vlny sa stal zakladateľ *združenia amerických zhromaždení Vinica* (Vineyard Christian Fellowship), bývalý džezový hudobník John Wimber. Na prelome 70. a 80. rokov pôsobil Wimber vo Fullerovom seminári v Pasadene v Kalifornii a jeho hlavnou témou sa stala tzv. evanjelizácia mocou. Tá videla významnú podporu kresťanskej misie v tzv. znameniaci a zázračkoch – predovšetkým v masových uzdravovaniach, v omdlievaní pod mocou Ducha a vo vyhánaní diabla. Pod vplyvom týchto „znamení“ sa tisíce a tisíce ľudí začali znova obracať k Bohu, čo vyvolalo nadšenú expanziu, ktorá toto hnutie rozšírila do celého sveta. Sám Wimber kládol kľúčový dôraz na moc Božieho Ducha a na rozdiel od charizmatického hnutia začal popierať, že by „krst Duchom“ bol nutnou skúsenosťou života obrodeneho kresťana. Podľa Wimbera môže jednotlivec prijať dary Ducha Svätého aj bez toho, že by prešiel skúsenosťou krstu v Duchu Svätom, takže skôr než o „krste“ sa v rámci tretej vlny začalo hovoriť o „naplnení“ či „zmocnení“ Duchom Svätým (v zmysle „zmocnenia“ na niečo).

Torontské požehnanie

Najväčší rozruch, ktorý upútal pozornosť verejnosti na zhromaždenia tretej vlny, nastal v prvej polovici deväťdesiatych rokov v súvislosti s tzv. *Torontským*

požehnaním. To malo začiatok v roku 1993 v torontskom letiskovom zhromaždení *Airport Vineyard Church* u pastora R. Clarka. Znovu a obzvlášť intenzívne sa v ňom objavili fenomény pripomínajúce začiatky letničného hnutia – divoké telesné prejavy exaltácie spojené s tzv. svätým smiechom, levím revom, psím štekotom a kohútím kikiríkaním, křčmi a mykaním celým telom. Ale znovu sa objavilo i to, čo poznáme z dejín všetkých prebudeneckých hnutí – odsúdenie zo strany materských denominácií. Opäť sa ukázalo, že letniční a charizmatičtí kresťania sú veľmi citliví na každé nové prejavy, a zatiaľ čo niektorí ich prijímajú s nadšením ako platformu pre nové a intenzívnejšie zjednocovanie, iní sa od nich tvrdohlavo dištancujú. Torontské požehnanie vsalo do seba myšlienky i akcenty všetkých prúdov minulosti (Uzdravovacej obnovy, hnutia Neskorého dažďa i hnutia Viery), ale namiesto zjednotenia sa začalo rozdeľovať, čo pripomína osud i posledného veľkého hnutia, ktoré sa ako búrka prehnalo cez obnovu v Duchu Svätom – hnutia Viery.

Hnutie Viery

Začiatky hnutia Viery spadajú do jedného zo začiatkov charizmatičkého hnutia šesťdesiatych rokov, ale teológia i prax hnutia Viery sú značne odlišné. Spájajú kresťanské učenie o Božej moci s hnutím ľudského potenciálu, jedného zo zdrojov hnutia New Age. Hnutie Viery hlása, že je v možnostiach každého človeka, aby bol zdravý, šťastný, bohatý, dokonca vytváral realitu, v ktorej žije. Podľa tohto učenia Boh chce, aby človek vo všetkých smeroch prosperoval. Jediným limitujúcim faktorom je ľudská viera, respektíve ľudská reč. Človek má len to, čomu skutočne verí, o čom hovorí ako o hotovej veci. Veriaci kresťan má byť podľa tohto učenia absolútne zdravý, bohatý a všestranne úspešný, a keď to tak nie je, je to chyba človeka, pretože má malú vieru, prípadne je to vplyv démonov, ktorými je človek posadnutý.

Za duchovného otca hnutia Viery sa považuje bývalý letničný kazateľ Kenneth E. Hagin, ktorý nadväzoval na tradíciu „pozitívnej teológie“ E. W. Kenyona (1867 – 1948) a v päťdesiatych rokoch prešiel Uzdravovacou obnovou. Svojim nasledovníkom sugeroval odmietanie lekárskej starostlivosti, a aj keď ho obviňovali, že takto spôsobil niekoľko úmrtí, jeho chýr stále rástol. V roku 1967 založil v oklahomskej

Tulse vlastnú biblickú školu Rhema Bible Institut a vytvoril z tohto mesta svetové centrum hnutia Viery. Odtiaľ šíril svoje myšlienky o prosperite do celého sveta, zvlášť medzi klasické letničné a charizmatičtí zhromaždenia, takže počas nasledujúcich rokov boli ním poznamenaní nielen najznámejší „pastierski“ kazatelia B. Mumford či Ch. Simpson, ale aj letniční kazatelia ako Yonggi Cho v Južnej Kórei či R. Bonnke v Afrike. Najmä čierny kontinent je veľmi ovplyvňovaný Haginovými myšlienkami a juhoafrický Johannesburg sa stal najvýznamnejším centrom hnutia Viery na južnej pologuli.

Súčasná situácia v ČR

V súčasnosti Českú republiku najväčšmi ovplyvňuje európske centrum hnutia Viery vo švédskej Uppsale. Jeho hlavnou postavou je Haginov žiak Ulf Ekman, ktorý je súčasne vedúcim medzinárodnej organizácie *Slovo života*. V súčasnosti má Slovo života vlastnú biblickú školu v Brne a jeho zhromaždenia vedú čiastočne českí, čiastočne švédski vedúci.

Druhú rodinu zborov hnutia Viery predstavuje dielo austrálskeho misionára Steva Rydera, ktorý prišiel do Československa začiatkom roku 1990 a počas niekoľkých impozantných uzdravovacích misíí založil v ČR niekoľko zborov pod názvom *R.O.F.C.* (Reach out for Christ). Ryderove zbory sa uchytili predovšetkým na Morave a ich hlavným predstaviteľom je pastor Todd Levin z Bruntálu.

Napokon k hnutiu Viery patria v Českej republike aj misijné aktivity pod názvom *Nový život* v Ústí nad Labem (orientovaný na Zbor viery v Budapešti), *Holy Ghost End Time Ministries* ugandského misionára Festusa Nsohu v oblasti Loun, ďalej pražské biblické školy *Dómata* („stretch“) a *Victory Christian Center, Kresťanské spoločenstvo viery* v Dobříši a pražské *Nové začiatky* Alexandra Fleka. Učenie hnutia Viery zastáva i extravagantný austrálsky reemigrant John Podmolik, ktorý založil v roku 1998 v Olomouci cirkev *Pánova cesta* (Cesta Panujúceho) a pokúša sa kompiláciou českých a anglických textov vytvoriť vlastný „preklad“ Biblie.

PROKOP REMEŠ

Ilustračné snímky: JAN KOTRČ

(Príspevok o situácii na Slovensku uverejníme v budúcom čísle)

REPORT

Zneužívanie hostíí

Don Giuseppe Cozzolino, správca farnosti v Neapoli, zrušil vo svojej farnosti prijímanie Eucharistie na ruku, aby zabránil zneužívaniu hostíí satanistami a zaklínačmi. Podľa talianskej tlače kňaz pozoroval, ako jednu hostiu počas prijímania na ruku odniesli. Pretože vedel o satanistických a čarodejných praktikách vo svojej farnosti, rozhodol sa, že už nebude praktizovať prijímanie na ruku, ktoré bolo v Taliansku nedávno zavedené. Odôvodňuje to tým, že v opačnom prípade nemožno vylúčiť zneužívanie hostíí na čierne omše a iné rituály.

(KIPA/TK KBS)

Bohoslužby pre 400 čarodejníkov

Až 400 čarodejníkov najmä zo severnej Ugandy sa zrieklo svojich praktík a začlenilo do Cirkvi Krista Kráľa v hlavnom meste Ugandy Kampale. Prislúbili, že budú viesť úprimný kresťanský život. Oznámili to ešte v júni t. r. bieli otcovia v švajčiarskom Luzerne. Rozruch spôsobil na Afriku nezvyčajne veľký počet kajúcich „čarujúcich doktorov“. Bývalí čarodejníci sa objavili na bohoslužbách vo svojich leopardích kožušinách či odevoch z divých mačiek. Pred veriacimi vyhlásili svoju ľútosť a vôľu vzdať sa života čarodejníka. Okrem toho 15 z nich vydalo verejné svedectvo o tom, že chorých a tých, čo hľadali útechu, klamali predstieranými hlasmi duchov a tajnými ceremóniami a za odmenu žiadali peniaze alebo kravy. Obrátenie 400 čarodejníkov je podľa afrických misionárov v Luzerne predovšetkým dielom, ktoré sa podarilo misionárovi Rossovi Russoovi. Čarodejníkov presvedčil o ich neúprimných alebo prinajmenšom pochybných praktikách. Ich zákazníci sa v ostatných rokoch rozmnožili, pretože ľudia sú bez pomoci vystavení chorobám a žijú v rastúcej biede. Čarodejníkov však vyhľadávajú aj vzdelanejší ľudia.

(KIPA/TK KBS)

Raëliáni

a

E l o h í m

Nedávno sa na internete objavila nová slovenská stránka jedného z pozoruhodných náboženských prúdov - raëlián (<http://www.home.sk/www/rael>). Jeho stúpenci sú zaujímaví už tým, že sa veľmi ostro ohradzujú proti tomu, keď ich hnutie niekto nazýva náboženstvom. Raëliánske hnutie totiž patrí do kategórie tzv. nových náboženských smerov, ktoré na miesto božstiev dosadzujú mimozemské civilizácie. V súčasnej iracionálnej ére majú tieto učenia, ktoré zároveň uspokojujú náboženské potreby i pseudovedecké predstavy človeka, veľký ohlas. Popri u nás najznámejších tzv. kontaktérov Ing. Bendu (pôsobiacich predovšetkým v Českej republike), je svetoznáma a aj na Slovensku pôsobiaca práve organizácia raëliánov. K základom jej učenia totiž patrí, že všetky náboženstvá sú v skutočnosti iba nepochopenými stretnutiami s mimozemšťanmi. Ľudia si vo svojej nechápavosti z týchto mimozemšťanov urobili božstvá a začali im preukazovať náboženskú úctu. Dnes je však vraj ľudstvo také vyvinuté, že mimozemšťania s ním mohli nadviazať skutočný kontakt a dať sa poznať vo svojej skutočnej podobe...

Nečakané stretnutie

Ako svojho predstaviteľa na Zemi si mimozemšťania zvolili istého francúzskeho novinára, s ktorým sa stretli vo francúzskych horách v roku 1973. Zmienaná internetovská stránka toto stretnutie vykresľuje nasledujúcimi slovami:

Dňa 13. decembra 1973 sa vtedy 27-ročný francúzsky novinár Claude Vorilhon

(Raël) stretol počas rannej prechádzky v horách v centre Francúzska s návštevníkom z inej planéty menom Jahve. Ten mu nasledujúcich šesť dní, počas osobného rozhovoru na palube UFO, odhaloval pravdu o našom pôvode a o histórii i budúcnosti Zeme. Napokon ho požiadal, aby zriadil vyslanectvo na opätovné privítanie mimozemšťanov na Zemi. Bytosť bola asi 120 centimetrov vysoká, mala dlhé tmavé vlasy a krátku briadku, mandľové oči, olivovú pokožku a oplývala humorom a harmóniou. Počas stretnutia okrem iného Jahve Raëlovi povedal: „My sme tí, ktorí vytvorili život na Zemi. Nesprávne ste nás považovali za bohov. Stáli sme pri zrode všetkých hlavných náboženstiev. Teraz, keď ste dostatočne zreli, aby ste to pochopili, radi by sme s vami oficiálne vstúpili do kontaktu.“

Sám Raël o tom rozprával, že 13. decembra 1973 na ceste do zamestnania odrazu pocítil veľké nutkanie odbočiť do hôr. Tam v jednom vyhasnutom kráteri Puy-de-la-sollas zbadal niečo v tvare asi sedem metrov širokého a dva a pol metra vysokého zvona. Ten sa k nemu priblížil, zastavil sa asi dva metre nad zemou, vysunuli sa z neho schody a po nich vystúpila zvláštna bytosť, ktorá s ním plynulo hovorila po francúzsky. Pozvala ho dovnútra a v rozhovore mu povedala skutočnosti, ktorých je od toho okamihu náruživým hlásateľom.

Vyvolenie a poslanie

Raëlovi údajne mimozemšťania povedali, že výbuchom atómovej bomby v Hirošime začal nový vek ľudstva - vek Vodnára. Mimochodom nástup nového veku Vodnára je jedným zo základných atribútov učenia New Age a v súčasnosti sa teší veľkej obľube, žiaľ, aj medzi niektorými „modernými“ kresťanmi. Preto sa mimozemskí stvoritelia ľudskej rasy, tzv. Elohim, rozhodli poslať na svet svojho posla, ktorý by ľudstvu konečne povedal pravdu. A tak práve na hlavný sviatok narodenia Krista, 25. decembra 1945, uniesli mladé francúzske dievča (Raëlovu matku) a oplodnili ju, aby sa stala matkou vyvoleného posla poslednej éry. Jej pamäťový záznam potom úmyselne vymazali, aby si nemohla spomenúť, kto je otcom jej syna. (Vraj v skutočnosti vôbec nevedela, s kým dieťa počala.) Posol má za úlohu ľudstvu povedať, že sme vlastne výsledkom laboratórnych pokusov vedcov vyspelej mimozemskej civilizácie, ktoré uskutočňovali na Zemi potom, čo im túto činnosť zakázali na ich planéte. Títo bádatelia vytvorili nás i každú formu života na Zemi pomocou génového inžinierstva a poznania štruktúry DNA. Každá skupina vedcov vytvorila predstaviteľov jednej ľudskej rasy a teda tak ako my na Zemi i Elohim majú rôzne rasy. Sú to muži i ženy a môžu mať deti rovnako ako my. Dožívajú sa 700 až 1200 rokov a tí, čo sú prijatí do rady večných, môžu žiť v podstate naveky. Vo vesmíre samozrejme existuje množstvo iných civilizácií a iných rás.

Aby však s nami mohli Elohim udržať kontakt a vzdelávať nás, posielali k nám z času na čas svojich vyslancov, ako bol napríklad Mojžiš, Budha, Ježiš alebo Mohamed. Ľudia však boli tak málo vyspelí, že si všetko vysvetľovali nadprirodzene a vytvorili veľa náboženstiev. Posledným z počtu týchto poslov je Vorilhon, ktorý dostal od mimozemšťanov nové meno - Raël - a poslali ho do súčasnej „éry apokalypsy“. Tá sa podľa gréckej etymológie vysvetľuje ako „éra odhalenia“. Až teraz - v tomto nastupujúcom osvietenom veku Vodnára - je totiž ľudstvo také vyspelé, že je schopné pochopiť, že nijaký boh neexistuje a že za všetkým nepochopiteľným stoja iba vyspelé mimozemské civilizácie. Preto sám Raël nazýva svoje učenie ateistickým náboženstvom.

Nástup veku Vodnára

Tí, čo ohlasujú nástup veku Vodnára nikdy nezabudnú dodať, že kresťanstvo (a teda aj Cirkev), ktoré pôsobilo vo veku Rýb, splnilo svoju úlohu a v dohľadnej budúcnosti zanikne. Tento istý argument používajú aj raéliáni, napriek tomu, že v Biblii nás Ježiš ubezpečuje o opaku: „A ja ti hovorím: Ty si Peter a na tej skale si postavím Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu.“ (Mt 16, 18) V jednej z najznámejších Raëlových publikácií so sugestívnym názvom *Kniha, ktorá hovorí pravdu* (Le Livre qui dit la Vérité, r. 1974) sa v tejto súvislosti píše: „*Nastáva čas konca sveta. Nie konca sveta v zmysle katastrofy, ktorá by zničila svet, ale koniec sveta Cirkvi, pretože tá skončila svoju úlohu. Išlo o rozšírenie diela, ktoré malo umožniť spoznanie stvoriteľov pri ich opätovnom príchode. Ako ste spozorovali, kresťanská cirkev odumiera. To je koniec tohto sveta, lebo už splnil svoje poslanie, hoci s mnohými omylmi, keď sa snažil tak dlho zbožňovať stvoriteľov. Tento spôsob sa osvedčoval až do nástupu vedeckej civilizácie, keď mal nastáť v ich myslení prudký obrat. (...) Dospelí ste do zlatého veku. Vy, ľudia zo Zeme, lietate do nebies, rádiovými vlnami prenášate vaše hlasy do štyroch kútov Zeme, prišiel čas, aby sa vám odhalila pravda. Ako bolo napísané, všetko nastáva teraz, keď Zem vstúpila do znamenia Vodnára. Všetko je predvídané už dvadsaťdva tisíc rokov, odkedy sa stvoritelia rozhodli vykonať svoje dielo na Zemi, pretože pohyb galaxie predpokladá toto poznanie. Znamenie Rýb je charakteristické pre Krista a jeho rybárov a Vodnár, ktorý po nich nasleduje, je tu od roku 1946. Éra, v ktorej izraelský ľud nachádza svoju zem, je prechodom do novej éry Vodnára. Toto odhalenie vráti nádej a šťastie mrzutým svojím svetlom, ktoré prináša, ale tiež urýchli pád cirkvi, ktorá má jedinú možnosť: pochopiť svoj omyl a dať sa do služieb pravdy.*“ Ako často zo všetkých strán počujeme takúto účinnú argumentáciu, až je to nápadné...

Raéliáni dokonca tvrdia, že sa Cirkev dopustila zásadných omylov, najmä tým, že „*vkladala priveľa nadprirodzenosti do pravdy, ako aj tým, že nesprávne vykladá biblické písma, keď nahradila slovo „Elohím“, ktoré označuje stvoriteľov, slovom „Boh“ v jednotnom čísle. V hebrejskej reči je Elohím množné číslo od Eloha,*

takže stvoritelia boli zmenení na jedného nepochopiteľného Boha“ - píše sa na uvedenej internetovskej stránke.

Z tohto dôvodu hebrejský termín Elohím, prekladaný zvyčajne ako Boh, Raël prekladá ako „tí, ktorí prišli z oblohy“. I keď je takýto výklad iste veľmi pútavý a môže tým, čo sa nevedia vyrovnáť s náboženskými predstavami, dať akoby racionálne vysvetlenie, v skutočnosti je iba pseudovedeckou úvahou, presvedčivou iba pre tých, ktorí nemajú o používaných argumentoch skutočné znalosti. A to sa vzťahuje aj na „doklady“ jazykové. Napríklad v uvádzanom citáte používané hebrejské slovo Elohím je v skutočnosti tzv. plurál majestaticus od slova Eloah - Boh. Tento plurál sa používa ako výraz úcty. Uvádzaný preklad „tí, čo prišli z neba“ nemá potom jazykovo nijaké opodstatnenie. Podobným spôsobom Raël vysvetľuje i mnoho ďalších náboženských spisov tak, aby vyzneli ako svedectvá o stretnutí s mimozemšťanmi. Tak môže napríklad výrok o tom, že sa Duch Boží (ruach Elohím) vznášal nad vodami (Gn 1, 3) vysvetľovať tak, že „*Elohím robili výzvedné lety a umiestňovali umelé satelity okolo Zeme, aby mohli študovať podmienky a atmosféru.*“

Aj najrôznejšie náboženské obrady vysvetľuje Raël v duchu svojho ateistického náboženstva. Napríklad krst (vykonávaný i v jeho náboženstve) vysvetľuje ako odoslanie bunkového kódu dotyčného do mimozemskej banky prostredníctvom krstiaceho. Ten si vraj namáča ruky preto, aby mal vodivejší kontakt a mohol lepšie sprostredkovať odovzdanie.

Zmyslová meditácia

Popri krste je pre raéliánov asi najdôležitejším náboženským úkonom tzv. zmyslová meditácia. Ide v nej o uspokojenie všetkých zmyslov, pretože - ako hlása Raël - prebudením zmyslov sa prebúdzajú aj myseľ. Preto je Raël proti akémukoľvek obmedzovaniu sexuálnych preferencií jednotlivca. Verí totiž, že zmyslové neuspokojenie vedie človeka k agresivite a ku zlu. Preto hlása: „*Všetko je dovolené na ceste k dosiahnutiu skutočného uspokojenia a otvorenia tela, a tým aj k otvoreniu mysle.*“ Keď dôjde k nechcenému splodeniu dieťaťa, celkom jednoznačne je za interrupciu. Manželský zväzok vidí ako nepotrebný na dosiahnutie skutočného vzájomného uspokojenia. Ľudia sa totiž vyvíjajú a pokým sa vyvíjajú každý iným smerom, nemajú sa k sebe viazať.

„Prevratné objavy“

V poslednom čase na seba táto organizácia upozornila svojou jednoznačnou podporou pokusov o klonovanie ľudí. Raël dokonca založil organizáciu CLONAIID (viď <http://www.clonaid.com>), ktorá má v budúcnosti klonovať potomkov pre homosexuálne a neplodné páry. Už je dokonca určená aj cena za túto službu - 200 tisíc dolárov. Zároveň založil i organizáciu INSURACLONE, ktorá ponúka za poplatok 50 tisíc dolárov uchovávať genetický kód dieťaťa vo svojej banke pre prípad, že by zomrelo (bolo zabité) a rodičia by si želali vyklonovať rovnakého potomka. Raël sľubuje i nesmrteľnosť umožnenú klonovaním. Plánuje, že starnúce osoby si vždy vyklonujú mladého dvojníka, ktorému odovzdajú celú svoju osobnosť vrátane vedenia a zážitkov, a tak budú pokračovať vo svojej existencii. Predpokladá, že každá osoba bude žiť 700 až 1200 rokov. Pán Martin Ivančák, predstaviteľ Raéliánskeho hnutia na Slovensku, vysvetľuje: „*Elohím, naši stvoritelia, sú veční. Znamená to, že pomocou poznatkov z oblasti genetického inžinierstva a z buniek, ktoré sa im odoberú asi v 18. roku ich veku, sú schopní vyklonovať a oživiť dospelú osobu. Preto, ak táto osoba zomrie, stroj pomocou kódu DNA vybuduje znovu celú bytosť zhodnú s pôvodnou a do mozgu „zapíše“ obsah, ktorý sa „nahrával“ počas predchádzajúceho života. Sledujte vedecké objavy a uvidíte, že je to možné. Tým je bytosť pripravená na ďalší život v trvaní až 1200 rokov (ako prví ľudia z Biblie). Takýmto spôsobom bol oživený Kristus i ďalší proroci, ktorí sú vedecky udržiavani pri živote, až kým sa zas vrátia na Zem. Každý pozitívny človek, ktorý žil v láske, pomáhal ľudstvu v jeho vývoji a úprimne hľadal pravdu, bude mať po smrti právo na večný život na planéte večných. Všetci s negatívnou bilanciou budú tiež znovu stvorení pre večné utrpenie. Všetky myšlienky a činy každého jednotlivca zaznamenáva veľký počítač, ktorý zachytáva veľmi jemné vlny vysielané mozgom každého z nás. Tie sa potom použijú pri súdení a „nahrajú“ sa do mozgu znovu vytvorenej bytosti z bunky, ktorá sa v čase smrti každému odoberá na diaľku.*“

Plány do budúcnosti tohto hnutia zahŕňujú i reformu školstva a celej spoločnosti. Pod vedením raéliánov budú totiž

školy zrušené a deťom sa budú vedomosti odovzdávať priamo injekciami do mozgu. Pán Ivančák to vysvetľuje nasledovne: „Nazývame to chemické učenie. Americký profesor Allan Jacobson vycvičil škrečky a potkany a potom vstrekoval do tiel úplne netréňovaných jedincov extrakt z mozgu pokusných zvierat. Pamäť týchto zvierat sa zvýšila o skúsenosti škrečkov alebo potkanov, ktoré boli Jacobsonom a jeho ľuďmi vychovávané množstvom pokusov. Po zdokonalení bude táto technológia použiteľná i pre ľudí. Presne na tomto princípe funguje vzdelávanie na planéte našich stvoriteľov Elohim. Ich deti sa pravidelne podrobujú vstrekovaniu mozgovej pamäťovej hmoty, ktorá bola odobratá jedincom s potrebnými znalosťami, a tak sa namiesto únavného vysedávania v školských laviciach môžu venovať len tomu, čo ich baví. Teoreticky meniť svet, rozvíjať sa v športe či umení. Myslím si, že naše deti by neboli proti...“ Nedá mi, aby som nepodotkol, že mi to pripomína scénu z katastrofického sci-fi filmu...

Vláda géniov

Všetko je teda založené iba na tvrdení novinára Claude Vorilhona – Raëla, ktorý sa vyhlásil za zástupcu mimozemšťanov. To však nebráni raéliánom vo veľkých plánoch celosvetového dosahu. Celá spoločnosť bude vraj napríklad preorganizovaná na tzv. géniokraciu, v ktorej iba ľudia s IQ aspoň o 10 percent vyšším než je priemer budú smieť voliť a volené budú môcť byť len osoby s IQ aspoň o 50 percent nad priemerom. Pán Ivančák to komentuje slovami: „Je to systém selektívnej demokracie a ako už sám názov napovedá, ide o vládu géniov. Na začiatku vládli „surovci“, ktorí si vládu vydobyli silou. Neskôr boháči, ktorí kedysi dokázali usporiadať najnákladnejšie hostiny, alebo dnes zaplatiť najlepšiu reklamu a ľudí. O vojenských vládach ani nehovorím. Nastal čas, aby sa konečne ujali vlády géniovia – ľudia, ktorí ako jediní umožnili ľudstvu rozvíjať sa. Ľudstvo svojím spôsobom predstavuje živý organizmus a ten nemôže prežiť, ak v ňom budú rozhodovať všetky bunky. Rozhodujú iba tie, ktoré sú toho schopné a sú na to určené – mozgové bunky. Preto i právo voliť a zastávať verejné funkcie by mali mať iba najinteligentnejšie osoby. Už od detstva by sa mala sledovať a merať inteligencia každého jednotlivca a

zaznamenať do preukazu totožnosti. Právo voliť by mali mať iba ľudia s IQ o 10 percent vyšším ako je priemer (asi 110 %) a vládnuť by mali iba jediní s IQ o 50 percent vyšším ako priemer (asi 150 %). Neodmysliteľnou vlastnosťou kandidáta musí byť ľudomilnosť, pretože inteligencia sa, ako všetko ostatné, dá zneužiť. Byť inteligentný znamená vidieť riešenia tam, kde ich iní nevidia. Aj géniokracia však musí byť zavedená demokraticky!“ Kto a z akého „objektívneho“ zorného uhla bude rozhodovať o našej inteligencii, to už p. Ivančák neuviedol...

Ambasáda pre Elohim

V najbližšej budúcnosti je však prioritnou úlohou raéliánov vybudovať ambasádu s prístavacou plochou pri Jeruzaleme na prijatie Elohim, ktorí by chceli nadviazať trvalý kontakt s pozemšťanmi. Preto nasledovníci Clauda Vorilhona-Raëla vytrvale žiadajú od vlády štátu Izrael pridelenie jedného štvorcového kilometra pôdy na vybudovanie dôstojného stánku na privítanie našich stvoriteľov. Oblasť pri Jeruzaleme bola vyhladená preto, že vraj práve tam bolo prvé laboratórium mimozemšťanov, v ktorom sa podarilo vytvoriť pokusmi s DNA nás ľudí. Internetovská stránka túto skutočnosť opisuje takto: *Posolstvo diktované Raëlovi vysvetľuje, že život na Zemi nie je výsledkom náhodnej evolúcie, ani dielom nadprirodzeného Boha, ale zámerný výtvor vedecky vysoko vyspelých ľudí z kozmu, ktorí použitím DNA vytvorili bytosti „na svoj obraz“.* Svedectvo o týchto vedcoch a ich diele, ako aj symbol nekonečna, môžeme nájsť v starodávnych textoch mnohých kultúr, napríklad aj v biblickej knihe Genezis.

Na presvedčenie izraelskej vlády používajú raéliáni všetky dostupné argumenty. Napríklad vo svojom liste bývalému predsedovi vlády Netanjahuovi píše Leon Melul, podpísaný ako Sprievodca a hovorca Mesiáša, že keď Izrael pôdu neposkytne, budú Židia opäť rozprášaní do celého sveta. Keď sa raéliánom naopak vyhovie, okamžite prestanú akékoľvek problémy s Arabmi. Celú situáciu vidí veľmi jedno-

značne, pretože – ako uvádza – aj tak „skôr či neskôr bude musieť izraelská vláda súhlasiť s požiadavkami našich stvoriteľov Elohim a ich Mesiáša Raëla. Bez Raëla totiž nemôže Izrael existovať.“ („There will be no Israel without Raël.“)

V Raéliánskom hnutí sa celkovo veľa hovorí o izraelskom národe a hebrejčine. Sám Raël dáva svoje meno do súvislosti s menom Izrael. Typické však je, že napriek tomuto záujmu o židovstvo sú v hebrejských nápisoch na materiáloch raéliánov hrubé chyby. Aj vo svojom výklade o základnom slove Elohim Raël číta singular tohto slova ako Eloha, aj keď každý študent už po niekoľkých lekciách hebrejčiny vie, že ide o výnimku a že sa tento tvar číta Eloah. Inde zasa uvádza Múr nárekov v Jeruzaleme ako Kotol Maharavit (namiesto HaMaaraví). Vo svojich spisoch Raël dokonca odhaľuje hrubú neznalosť judaizmu, napríklad keď uvádza, že Židia krstia svoje deti. Tieto chyby mu však nebránia v tom, aby prichádzal ako ten, kto konečne prináša ľudstvu poznanie. To podľa neho doposiaľ zodpovedalo výroku z proroka Jeremiáša (10, 14), ktorý Raël prekladá: „Všetci ľudia sú imbecili, pretože im chýba veda.“

Základný symbol Raéliánskeho hnutia

Na otázku, ako pokračujú rokovania s izraelskou vládou a kedy sa môžeme „tešiť“ na raéliánmi očakávaný príchod našich údajných stvoriteľov Elohim p. Ivančák odpovedá: „Elohim si želajú prísť na Zem, vstúpiť s nami do kontaktu a umožniť nám postupne ťažiť z ich poznatkov, ktoré predstavujú vedecký predstih 25 tisíc rokov. Pristátie kohokoľvek na cudzom území sa považuje za porušenie zákona. Na to, aby mohli prísť ako hostia a nie ako votrelci, potrebujú pozvánku. Tou bude postavenie ambasády podľa plánov, ktoré dali Raëlovi. Ich želaním je, aby bola ambasáda postavená neďaleko Jeruzalema na neutrálnom území uznanom

všetkými štátmi sveta, pretože židovský národ predstavuje ich priamych potomkov. Rokovania s izraelskou vládou stále pokračujú, ale ak nedopadnú úspešne, bude ambasáda postavená na inom mieste. Podľa mojich informácií by mala byť ambasáda postavená do roku 2025 až 2030, ak budú splnené ďalšie bezpečnostné podmienky. Predpokladáme aj vytvorenie jedného celosvetového štátu, jednej meny, jedného spoločného jazyka, zavedenie robotov a odstránenie ťažkej a nezáživnej práce, neskôr zrušenie armády, peňazí, dedičstva a nastolenie géniokracie a humanitarizmu. Vďaka vede budú chromí chodiť, hluchí počuť a slepí vidieť. Naučíme sa ovládať počasie a prírodné živly. Zločincov budeme liečiť a nie zabíjať. Rozlúštíme kód DNA a sami sa staneme tvorcami života v skúmavkách a možno i na iných planétach. Tieto veci sa postupne dejú a záleží len na ľudstve, ako využije svoj potenciál. Môže sa tak rýchlo rozvinúť, ako rýchlo sa môže zničiť.“

Raéliánske hnutie

Raëlovo učenie našlo ohlas doposiaľ asi u päťdesiat tisíc ľudí a organizácia, ktorú založil, má pobočky v osemdesiatich piatich krajinách. Misia v Českej republike je organizovaná zo Slovenska. Na vrchole organizácie stojí samozrejme sám Raël, formálne volený na sedemročné obdobie. Oficiálne sa nazýva Sprievodca sprievodcov. To vychádza zo zvyku titulovať duchovných tejto organizácie ako „Guide“ – Sprievodca.

Modlitbu raéliáni chápu ako pokus o telepatický kontakt s našimi stvoriteľmi – Elohim. Medzi ich hlavné sviatky, ktoré každoročne slávia, patria: prvá nedeľa v apríli – pamiatka vytvorenia prvého človeka na Zemi; 6. august – výročie Hirošimy a tým vstupu ľudstva do vedeckej éry – veku Vodnára; 7. október – spomienka na druhé Raëlovo stretnutie s mimozemšťanmi v roku 1975 a na jeho návštevu na ich planéte a napokon 13. december – spomienka na prvé Raëlovo stretnutie s Elohim. Letopočet sa však počíta od udalosti v Hirošime, takže teraz majú raéliáni rok 55.

Základný symbol organizácie tvorí židovská Dávidova hviezda, do ktorej bol pôvodne vpísaný hákový kríž. Tento

symbol mal vyjadrovať zmierenie dvoch protichodných ideí. Nedávno však bol hákový kríž zmenený na vírivú galaxiu v nádeji, že tak bude izraelská vláda prístupnejšia návrhom raéliánov. Napriek tomu však má byť pôvodný znak s hákovým krížom nakreslený na kozmickej lodi, ktorá pristane v Jeruzaleme, tak, ako bol na tej, s ktorou sa Vorilhon údajne stretol vo Francúzsku. Tento znak je dôležitý aj preto, že vraj dva trojuholníky židovskej hviezdy vyjadrujú nekonečnosť svetov smerom nahor i dolu. Raël totiž učí, že náš svet je iba jedným atómom v tele gigantickej bytosti, ktorá žije spolu s ďalšími rovnako veľkými bytosťami na planéte, ktorá je opäť len atómom v tele ďalšej bytosti atď. Podobne aj naše atómy sú v skutočnosti miniatúrnymi svetmi obývanými rozumnými bytosťami...

Záver

Aj keď sa takéto učenie môže zdať nezaujatému pozorovateľovi neoriginálne, naivné a vari aj nevierohodné, nebráni to tisícom nasledovníkov Clauda Vorilhona v absolútnej oddanosti a nadšení. Svoju zvesť považujú za to najväčšie, čo bolo doposiaľ ľudstvu oznámené. A tak sa Raëlovi vyznávači iste vedia stotožniť i s jeho výzvou, ktorú údajne predniesol prednedávnom na zjazde v Zürichu: „Zomrieť za Elohim je tou najkrajšou vecou, ktorú môže táto planéta ponúknuť. Je kľúčom do Alahovej záhrady alebo na planétu večnosti. Vstup na planétu Elohim je vyhradený pre tých, čo vezmú vedome túto obeť na seba.“

Raëlovo učenie je výborným príkladom toho, ako je možné uspokojiť prirodzenú túžbu človeka po náboženských skutočnostiach s použitím zdanlivo nenáboženských predstáv. Pri všetkom popieraní svojej náboženskosti a vyhýbaní sa náboženskej terminológii si však raéliáni uchovávajú všetky základné rysy typické pre každé náboženstvo, ako je odovzdanie sa vedeniu vyššej bytosti, koncept nesmrteľnosti, dodržovanie určitého mravného kódexu, odlišenie spasených od nespasených a pod. Preto sa domnievam, či sa to samotným raéliánom páči alebo nie, že zostávajú na pôde náboženstva a ako náboženstvo sa musia skúmať a hodnotiť.

TOMÁŠ NOVOTNÝ
(Doplnil a upravil – br –)

REPORT

Chcú klonovať dieťa

Francúzska vedkyňa Brigitte Boisselierová, príslušníčka sekty *Ateistické Raëlovo náboženstvo* (Raéliánske hnutie), ktorej členovia veria, že pred 25 tisíc rokmi priniesli život na Zem mimozemšťania, chce na jeseň tohto roka klonovať dieťa, ktoré nedávno zomrelo v USA. Ak zanedbáme morálnu stránku tohto problému, ide o pokus, ktorý odborníci považujú za veľmi náročný, avšak technicky možný. Implantácia embrya získaného klonovaním z uchovaných buniek desaťmesačného dieťaťa, ktoré nedávno pre omyl lekárov zomrelo, sa uskutoční v septembri a verejnosť bude o tom informovaná, vyhlásila Brigitte Boisselierová pre francúzsku agentúru AFP. Zakladateľ sekty, ku ktorej Francúzka patrí, bývalý francúzsky novinár Claude Vorilhon, vo svojom novom bydlisku v kanadskej provincii Quebec tvrdí, že „klonovanie umožní ľudstvu dospieť k večnému životu“. Sekta sa odvoláva na nedávny súhlas britskej vlády s klonovaním embryí na vedecké účely. Jej príslušníci sú presvedčení, že dnešné znalosti nakoniec umožnia prekonať posledné tabu tak v OSN, ako aj v ďalších spoločenských i náboženských organizáciách, vrátane Katolíckej cirkvi. Náklady na financovanie operácie – 200 tisíc dolárov (vyše 9,5 milióna Sk) – uhradí rodičia dieťaťa. Boisselierová však nechcela prezradiť ani dátum ani miesto úmrtia dieťaťa: „V jednej nemocnici lekári urobili chybu. Rodičia dostali od zdravotníckeho zariadenia i od darcov kopu peňazí ako odškodné. Tieto peniaze poslúžia na zabezpečenie dieťaťa“ – povedala. Štyridsaťštyriročná Boisselierová o sebe tvrdí, že je chemička so špecializáciou na molekulárnu biológiu. Do amerického exilu údajne prišla z francúzskeho prostredia, ktoré je voči sektám nepriateľsky naladené. Odmieta povedať, kde sa nachádza jej laboratórium, prezradila však, že jej tím, zložený z genetikov, dvoch biológov a odborníkov na oplodnenie zo skúmavky, pracuje v krajine, v ktorej klonovanie nie je zakázané. (Ľudské klonovanie nie je zakázané v USA, s výnimkou verejného výskumu.) Francúzka taktiež prezradila, že je v kontakte so stovkami osôb, ktoré majú problémy s plodnosťou, alebo stratili dieťa. Experti, ktorí o jej pokuse hovorili, sa zhodujú v názore, že bude možný, hoci náročný.

(Pokračovanie na strane 26)

POLEMIKA

V poslednom čase sa množia posolstvá mimozemšťanov odhaľujúce „vyvoleným“ kontaktérom s vesmírnymi civilizáciami „skutočné“, nie priveľmi optimistické postavenie našej planéty a jej obyvateľov. Sú tieto „duchovné“ odhalenia pravdivé, alebo sú iba vyjadrením nádejí a únikov senzibilných priaznivcov sci-fi literatúry?

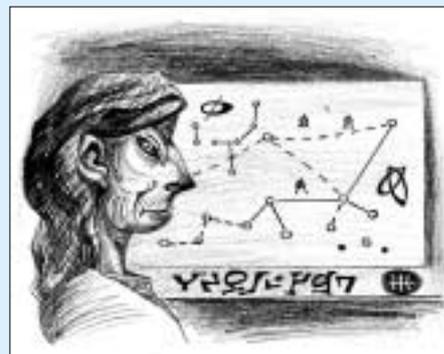
Odpoveď:

Tzv. kontaktéri s mimozemšťanmi často tvrdia, že naša Zem je len jednou z množstva planét, na ktorých jestvujú civilizácie rozumných tvorov, pričom vôbec nemá jedinečné postavenie, naopak – patrí skôr ku galaktickej periférii, a to veľkosťou, významom i stupňom technického a duchovného rozvoja. Iné planéty sú nielen väčšie, ale najmä oveľa vyspelejšie. Sme takí bezvýznamní, že hlavné medziplanetárne dopravné trasy sa nám vyhýbajú podobne ako železnica lazom. Mimozemšťania údajne prezradili aj to, že sme dokonca akási „trestanecká“ planéta – iné civilizácie sem posielajú svojich previnilcov, aby u nás inkarnovali a odpykali si tu trest za svoje zločiny.

Na prvý pohľad nemajú takéto tvrdenia náboženský obsah, v skutočnosti však ich dôsledky vedú k záverom s protibiblickou pozíciou. Biblické posolstvo nie je prírodovedeckou správou, ani astronomickou štúdiou. Hovorí nám, že Boh je stvoriteľ všetkého, čo jestvuje, a svoju pozornosť sústreďuje na situáciu tohto sveta a na človeka v ňom – hovorí o hriechu, o jeho dôsledkoch a najmä o Božom zámere zachrániť ľudstvo. To sa odráža v starozákonných prísľubeniach, ktoré sa naplňujú v osobe Ježiša Krista a dávajú perspektívu konečného víťazstva dobra na konci čias. Úvodné slová Svätého písma sú: „Na počiatku stvoril Boh nebo a zem.“ (Gn 1, 1) Tento výraz, tzv. merizmus, spojením dvoch rozdielnych skutočností zahŕňa všetko to, čo je medzi nimi. V tomto prípade to znamená, že Boh stvoril úplne všetko. Na druhej strane vidno, že nebo a zem sa ponímajú ako dve odlišné skutočnosti. Iste, svätopisec opisoval situáciu starovekého človeka žijúceho v spojení so zemou, a preto všetko to, čo je mimo nej, kladie do spoločnej nebeskej sféry. Nejde mu o to, že Zem je iba jedna z planét, ktorých sú vo vesmíre miliardy. On nechce hovoriť o skutočnostiach kvantitatívnych,

„Povedali mu, že Zem, a dokonca celá galaxia, je v porovnaní s nekonečným množstvom galaxií s miliónmi obývaných svetov vo vesmíre iba zrnkom piesku v púšti...“ (...)
 „Stupeň vývoja, ktorý dnes prežívate, sme my dosiahli už pred tisícročiami.“

(Z posolstiev mimozemšťanov A. Villovi a S. Villanueovi – M. Hesemann: UFO – Kontakty, Mníchov 1990, str. 66 a 97)

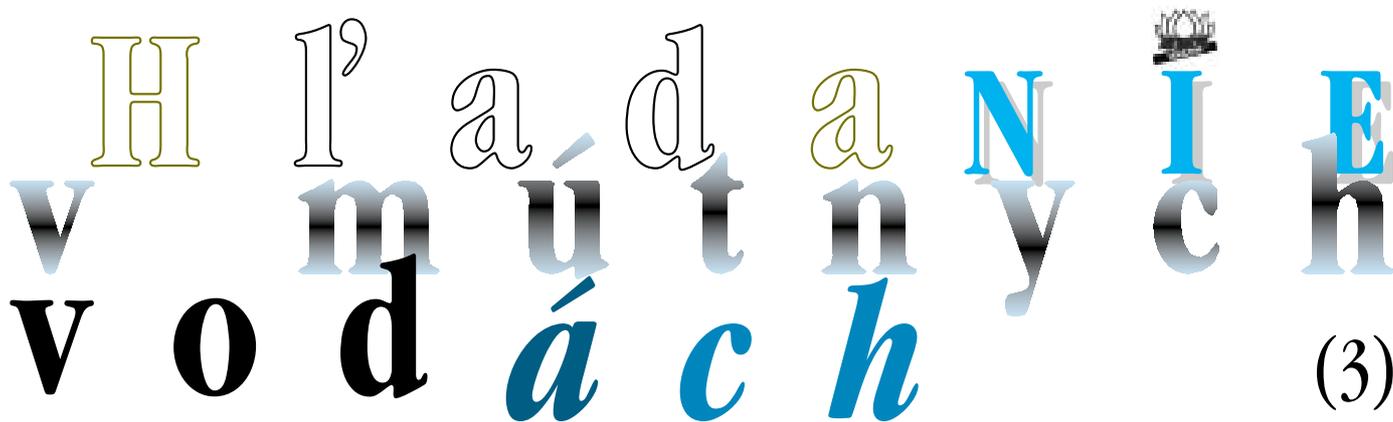
Mimozemšťan (podľa Cooperovho nákresu) a mapa vesmírnych trás

hovorí o skutočnostiach kvalitatívnych, duchovných, a v tejto súvislosti Zem zaujíma zvláštne postavenie v celom vesmíre. Ak čítame správu o stvorení, zhrnutú do siedmich dní, zdá sa, že stvorenie života a človeka je niečo vo vesmíre ojedinelé. Biblia nič nehovorí o živote na iných planétach, naopak, stvorenie týchto planét je umiestnené až do piateho dňa stvorenia. Pri fundamentalistickom výklade Svätého písma by to bol konečný argument proti existencii mimozemských civilizácií. Exegéza biblických textov je však zložitejšia; v týchto textoch ide v prvom rade o teologické posolstvo, až potom o spôsob, akým sa stvorenie opisuje. Ide o to, že hviezdy nie sú božstvá, ale Božie diela. Bibliu zaujímajú problémy človeka, a preto nespomína to, čo je vo vesmíre. Nedočítame sa v nej, či život na Zemi je vo vesmíre ojedinelý. Boh ako všemohúci a neobmedzený stvoriteľ mohol stvoriť život aj na iných planétach. Ak sa však pozeráme na Sväté písmo v celom jeho rozsahu, zdá sa pravdepodobnejšie, že to neurobil. Keby aj existovali iné civilizácie, názor, že Zem je akousi trestaneckou kolóniou, vôbec neobstojí. Pri stvorení Boh konštatoval, že všetko je dobré. Človeka v stave prvotnej dokonalosti postavil do pozemského raja. Vzburá voči Bohu – prvý hriech – mala dôsledky nielen pre človeka, ale narušila aj jeho vzťah k stvoreniu. Vyjadrujú to i biblické slová: „Nech je prekliata zem pre teba, s námahou sa z nej budeš živiť.“ (Gn 3, 17) Na prvý pohľad by to mohlo podporiť názor, že zem je naozaj miestom, kde sa odpykáva trest. Avšak Boh neposiela ľudí na zem za trest, povoláva ich k životu, pretože im chce dať účasť na svojom večnom živote. Táto zem už nie je síce rajom, ale ani peklom. Je miestom, kde má človek rásť v poznaní Boha a osvedčiť svoj vzťah k nemu. Ak by bola väzením, čo by na nej robili spravodliví? Kristus však hovorí,

že Boh dáva svietiť slnku na dobrých, tak isto ako na zlých. Z biblického pohľadu ďalej vyplýva, že Zem má v štruktúre stvorenia mimoriadne postavenie, pretože tu sa v konkrétnom čase vteliť Boh v osobe Ježiša Krista. Na nej žil, posväcoval ju svojou prítomnosťou a priniesol spásonosnú obeť. Na zemi bol vykúpený človek, tu sa prejavila dokonalá láska večného Boha k svojmu stvoreniu. Dodnes preto napríklad Palestínu nazývame „Svätou zemou“. V širšom kontexte toto označenie platí pre celú našu Zem. A preto má vo vesmíre také výnimočné a centrálné postavenie.

Ak aj pripustíme, že Boh stvoril život i na iných planétach, musia tam byť rozumné bytosti stvorené na jeho obraz – so slobodnou vôľou, rozumom a nesmrteľnou dušou – nech už je ich fyzický vzhľad akýkoľvek. Takéto bytosti by iste boli podrobené skúške ako my, pretože ňou prešli i všetky rozumné bytosti, aj anjeli. Ak v nej (podobne ako my) neobstáli, potrebujú Kristovo vykúpenie. Obeta Krista-Bohočloveka je dokonalá a jednorazová. Platí pre všetky časy a zahŕňa celé stvorenie, celý vesmír – platí všeobecne. Aj pre mimozemšťanov, ktorí zhrešili, znamená vykúpenie. Preto ak existujú, má naša Zem pre nich prvoradý význam a vôbec nie je zanedbateľná a bezvýznamná. Ak mimozemšťania existujú a hovoria nám (resp. kontaktérom) niečo iné, tak klamú. Inak by museli, najmä ak sa predstavujú ako bytosti s výnimočným duchovným pokrokom, priznať jedinečnosť postavenia Zeme. Možno preto konštatovať, že v tvrdeniach, že naša Zem je iba akýmsi „vesmírnym outsiderom“ je prítomné protibiblické a protikresťanské stanovisko, ktorého cieľom môže byť zámerné znehodnocovanie vykúpeľskej obety Ježiša Krista pomocou precenenia astronomicko-galaktických skutočností a vidiny supertechnického pokroku.

ANDREJ BOTEK

Môj zdravotný stav sa začal zhoršovať. Bolo leto a brat ma pozval na východné Slovensko so slovami, že má prísť akýsi misionár z Ameriky. Vyhovoril som sa, že v uvedenom termíne nemôžem prísť, no v duchu som si pomyslel, že pre svätosť sa u neho nebude dať ani dýchať. No napriek tomu oddych som potreboval a tak som zobral obe deti a nakoniec som odcestoval. Brat ma privítal a vzápätí sa ospravedlnil, že má povinnosti, pretože v ich zbere je spomínaná návšteva - misionár Deni Joanes. Na moje veľké prekvapenie to nebol muž v tmavom talári s červenou šerpou a v širokom misionárskom klobúku, ale mladý muž s krásnou manželkou a šiestimi deťmi. Navyše ma niečím fascinoval. Úžasne kázal o Bohu. Jeho kázeň nezabudnem azda ani vo večnosti. Zdalo sa mi, ako keby to bol prvý živý kresťan, ktorého som stretol na tejto planéte (okrem mojej babky, ktorá už medzičasom zomrela). Pamätám si dodnes jeho slová z kázne v sabinovskom evanjelickom kostole: „*Aby sa prejavil Boh, mohol by urobiť úžasný ohňostroj a div nad vežou tohto kostola, mohol by tu urobiť plamene, ktoré by šľahali dodaleka. No Boh si vybral prejavíť sa v Tvojom živote, chce vstúpiť do Tvojho srdca a od základu zmeniť Tvoj život.*“ Celá kázeň na mňa veľmi silno zapôsobila. Počas nej som po prvýkrát pocítil dotyk Ducha Svätého. Spomínam si, ako som začal usedavo plakať a slzy sa mi kotúľali ako hrachy dolu tvárou. Plakal som a vyznával Ježiša: „*Pane, prečo ťa neviem prijať do svojho srdca, prečo ťa stále odmietam? Prečo tebou opovrhujem? Prečo hľadám iných bohov? Pane, vyznávam ťa a prijímam, chcem kráčať s tebou!*“ Mal som pocit, akoby zo mňa spadlo tisícilové závažie. Moje srdce naplnil pokoj a Duch Boží...

Keď to tak spätne hodnotím, žiadne filozofické dišputy, vymyslené sladké bájky, či prísne chrámové predpisy a extatické obrady, ale živý Boh to bol, ktorý ma zrazil na kolena, ako voľakedy apoštola Pavla. Ten istý Ježiš Kristus zaraz zmenil môj život. Rozhodol som sa preto s určitosťou zanechať hľadanie Krišnu. Doma som zrušil oltár a zbavil som sa i „múdрых“ kníh hinduizmu.

Asi o mesiac som sa znova stretol s Denim v Starej Turej, kde sa konalo stretnutie mládeže. Znova kázal o živom Ježišovi, smelo a presvedčivo. Vtedy som pochopil i význam symbolu kresťanstva - ryby - ktorý po celom svete nosia najmä mladí kresťania na zápätí vo forme náramku z farebných korálok. Čierna farba značí tmu, v ktorej som žil bez Ježiša, červená je krv, ktorá sa vyliala na Golgote na zmytie mojich hriechov, zelená je farba, ktorá mi otvára nebeské kráľovstvo za to, že som uveril v Ježiša Krista a uznal ho za svojho Spasiteľa, modrá je farba kráľovská - skrze Ježiša máme moc volať sa Božími deťmi, a zlatožltá značí nebeské kráľovstvo, ktoré nám chystá náš nebeský Otec v sláve s Ježišom a v moci Ducha Svätého.

Vo večerných hodinách sa konala evanjelizácia na námestí v Starej Turej. Boli sme vopred informovaní, že v Starej Turej je veľa Svedkov Jehovových, ale i mladých satanistov. S jedným z nich som sa dal do reči. Bol to mládenec, ktorý sa za obdivu svojich vrstovníkov s hrmotom dovalil na čiernej motorke. Oblečený bol v čiernych nohaviciach a v čiernom tričku. Na sebe mal čiernu koženú bundu ozdobenú kovovými cvočkami. Chcel som pochopiť, o čom satanizmus je. Mládenec mi vravel, že je okolo nás množstvo nespravodlivosti, ani noví mocipáni nezmenili život k lepšiemu. Príčina všetkého je,

že Boh sa vraj prerátal, vzal na seba podobu človeka, zostúpil na zem a zomrel. Boha niet, ľahkovážne stratil svoj život na kríži. Vládu na zemi a vo vesmíre prevezme preto Satan, ktorý nastolí nový poriadok. Mládenec sa preto rozhodol slúžiť víťazovi - Satanovi, zrejme preto, aby mal podiel na novom poriadku. Keď som sa ho spýtal, kde tieto „múdrosti“ vyčítal, povedal mi, že jestvuje Satanská biblia a on ju chce mať. Ešte ju nemá, no niekto mu sľúbil, že mu ju zadováži. Položil som mu otázku, či je ochotný tomu, čo povedal, slúžiť. Odpovedal mi, že áno. Na otázku, či by bol ochotný aj zabíť, odpovedal, že nie.

S úsmevom som mu podal Nový zákon a poradil som mu, aby nečítal tú „bibliu“, ktorú mu sľúbili, ale nech radšej začne čítať skutočné slovo Božie. Chlapec si malú modrú gideonku s nadšením vzal a nikomu ju nechcel dať. Vtedy som pochopil, že nestačí, ak Boh zachránil moju dušu, ale je veľmi potrebné slúžiť i na záchranu iných. V tom čase ma potešila ešte jedna dôležitá udalosť - moje deti začali navštevovať saleziánov v Trnave a onedlho sa dali aj pokrstiť.

Chcem sa však vrátiť k téme môjho svedectva. Ak som spätne analyzoval hinduizmus, z ktorého vychádza aj učenie hnutia Hare Krišna, dospel som k názoru, že toto náboženstvo je vlastne založené na spoločnosti rozdelenej do jednotlivých spoločenských tried - kást. Osud (karma) rozhodne, do ktorej kasty sa ten-ktorý človek narodí. Základom hinduistickej filozofie je reinkarnácia, kolobeh života a smrti. Nie všetci hinduisti však uctievať Krišnu. Sú medzi nimi i vyznávači Rámu, Višnu, Šivu, Brahma, ale i tisícok ďalších bohov, bôžikov či iných modiel. Verím, že i hinduisti úprimne hľadajú boha, podobne ako aj budhisti, mohamedáni či nakoniec i ako

som ho hľadal aj ja sám. No podľa mňa sú všetky tieto náboženstvá a obrady iba výmyslom ľudí. Jediná cesta, pravda i život je iba Ježiš Kristus. Dnes už viem, že Boha človek nenájde v obradoch či v knihách. Boh je živý. Ja som to však nechápal, až dovtedy, pokiaľ som ho neuvidel v živote Deniho a potom v živote mnohých ďalších znovuzrozených mladých kresťanov. Nechápal som, pokiaľ som nepocítil moc Ducha Božieho. V roku 1997 na konferencii v Martine som však už mohol slobodne a bez zábran verejne vyznať: „Verím v Ježiša Krista a som vďačný, že vidím tisíce mladých ľudí, ktorí oprali svoje rúcha v krvi Baránkovej.“

No nestalo sa tak mojou zásluhou, ani vďaka mojej „dobrej karme“. Človek je ospravedlnený a zachránený iba vďaka milosti Božej a pre obeť Ježiša Krista na kríži a pre jeho slávne zmŕtvychvstanie. Ani v jednom náboženstve nehovoril Boh priamo k ľuďom. Ľudia vždy konali obrady a obetovali, aby si udobrili bohov, dokonca niekedy neváhali zabíť i svoje vlastné deti. No v polčase dejín sa odohralo pre mnohých bláznovstvo kríža – Boh obetoval svojho Syna, ktorý sa dobrovoľne nechal priklinčovať na drevo kríža, za naše hriechy. Vstal z mŕtvych, ako víťaz premohol smrť. Ten, kto v neho uverí, bude žiť večne spolu s ním. Kristus sa narodil do chudoby a poníženosti sveta. Nie do kráľovskej rodiny ako princ Siddhártha (Budha) alebo Krišna. Boh sa rodí do zápaču maštale, opúšťa všetko, aby nám slúžil až po drevo kríža. To už nie je náboženstvo, to je skutočnosť. Pre svet je to bláznovstvom. Boh žije medzi nami ako syn stolára a živí sa prácou svojich rúk. Prijíma

ubolené ľudské telo. Nikto ho neoslavuje ako Boha, ktorý stál spolu s Otcom a Duchom Svätým pri stvorení sveta. Všetky náboženstvá vymysleli a písali ľudia, či už z takých alebo onakých príčin. Napríklad aj pre svoju slávu, aby sa i oni stali bohmi, ako to bolo napríklad v Ríme či v Egypte. Lenže nikto z nich sa bohom nestal. Žiadna sila ich nevystrelila na nebeskú dráhu a ich telá i napriek balzamovaniu spráchniveli v pyramídach. Ku žiadnemu národu nehovoril Boh toľko ako k Izraelu. Nijaká náboženská kniha nezobrazuje tak verne človeka s jeho ľudskými nerestami, ktoré sa dotkli i takých veľkých mužov, akým bol napríklad kráľ Dávid (cudzoložstvo). To nie sú rozprávky o bohoch lietajúcich v povetří, o prekrásnych západoch slnka a tancujúcich tanečniciach s lotosovými očami, ktoré sú ľahšie ako vánok. Starý zákon je kniha života, kniha cesty izraelského národa. Je to kniha očakávania príchodu Spasiteľa.

Ako som už spomenul, môj zdravotný stav sa rapídne zhoršoval. Bola nevyhnutná druhá operácia. Lekárske konzílium však neodporučilo moju operáciu z obavy, že tento zákrok neprežijem. Vyžiadal som si konzultácie u prednostu kliniky. Povedal som mu, že verím, že budem žiť a že sa za úspešnú operáciu intenzívne modlím. Bezprostredne pred operáciou som šiel na spoveď a na sväté prijímanie. Keď ma viezli na operačnú sálu, povedal som primárovi, že ak by som predsa len zomrel, nebojím sa, pretože som s Bohom zmierený.

Operácia sa podarila. Môj návrat do života však nebol jednoduchý. Až po polroku som sa vrátil do práce. Navštívil

som i kresťanské konferencie a programy kresťanov, kde som mohol svedčiť o svojom uzdravení. Načerpával som nové sily a hľadal som spoločenstvo kresťanov, ktoré je veľmi dôležité pre ďalší duchovný rast každého veriaceho. Pravidelne som začal chodiť do kostola. V srdci som však túžil prežívať radosť z nájdeného Ježiša spolu s ostatnými nielen na liturgii, ale i mimo nej. Spoločenstvo v chráme som vnímal ako akýsi vždy iný anonymný dav. Hľadal som preto a modlil som sa za také spoločenstvo, ktoré by bolo mojou duchovnou rodinou. Boh ma vypočul. Našiel som spoločenstvo vysokoškôľakov, ktorí sa pravidelne každý utorok stretávali, študovali Bibliu a za sprievodu gitary radostne spievali piesne. Navyše mi dobrotivý Boh dal okrem toho i zaujímavú prácu – evanjelizovať prostredníctvom rozhlasu. Vďaka tomu stále stretám mnohých prebudených kresťanov, katolíkov, evanjelikov, ale i z menších kresťanských cirkví a denominácií, čo ma neustále uisťuje v tom, že moje rozhodnutie zmeniť duchovné smerovanie a stať sa kresťanom bolo veľmi, veľmi šťastné.

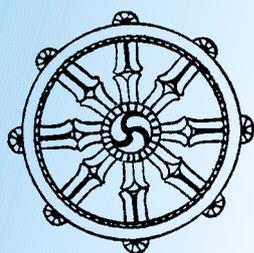
Demokracia na obrazovku televízie a do rozhlasového éteru priniesla rôzne náboženské programy a informácie. Raz ma však nemilo prekvapila správa o veľkom ekumenickom stretnutí predstaviteľov jednotlivých svetových náboženstiev. Nie som kompetentný kritizovať tento čin, avšak po mojej osobnej skúsenosti s hinduistickým hnutím Hare Krišna nemôžem prijať rovnosť svetových náboženstiev pred Bohom. Nemožno postaviť na jednu úroveň Krista, Dalajlámu, hinduistických bôžikov a tvrdiť, ako to tvrdil Dalajláma, a ako to dnes často počuť, že na konci bude všetko vo všetkom a všetky náboženstvá dovedú svojich členov k spaseniu. Ja som v hinduizme blúdil tri roky, a preto si myslím, že toto tvrdenie je výsostne nebiblické. Boh sa stal človekom, aby nás spasil. Nikdy sa nespasíme svojou dobrotou a svojimi činmi, ako to tvrdí Bhagavadgíta. Kristova vykupiteľská smrť je dokonalá a na spásu úplne postačujúca. „Ja som cesta, pravda i život“ – vraví Kristus. Aj kvôli tomu, čo som prežil, mi tieto slová v mojej duši hlboko rezonujú. Naozaj. Kristus je pre mňa, ale i pre všetkých, ktorí v neho skutočne uverili, jediným opravdivým prostredníkom u Boha, ktorý je živý a ktorý naše srdcia naplňuje svojím svetlom a pokojom.

ŠTEFAN MARŠALA

Ilustračná snímka: G. BARTOŠ

Kresťanstvo a budhizmus

(1)

Budhizmus sa teší na tzv. kresťanskom Západe veľkej popularite. A to nielen medzi odborníkmi, ako to bolo v minulosti, ale aj medzi širokou masou laikov, dychtivých po pravde. Svedčí o tom jednak obrovská záplava odbornej i populárnej budhistickej literatúry, jednak početné kláštory či misijné a meditačné centrá rôznych budhistických náboženských smerov a spoločností, ktoré sa tu v novších časoch objavili.

Čo západného človeka fascinuje na budhizme? Jednou z príčin môže byť jeho obraz sveta. Budhizmus rozmýšľa v kozmických rozmeroch, a to nielen v zmysle materiálneho vesmíru. Jeho svet je väčší a mnohotvárnejší než náš, obsahuje nespočetné sféry, ktoré sú podľa nášho chápania už za hranicami materiálnej reality. „Mimozemšťania“, čo k nám prichádzajú z iných galaxií a fascinujú nás v našej fantastickej literatúre a kinematografii, sú len všednými a nudnými figúrkami v porovnaní s obyvateľmi týchto „nehmotných“ svetov. To ďalšie, čo môže niekomu na budhizme imponovať, sú jeho obsiahle filozofické systémy, ktoré náš jednostranný (západný) spôsob myslenia môžu obohatiť novými dimenziami. A nakoniec je to hĺbka náboženskej skúsenosti - v kresťanstve často zanedbávaná, ktorá pre niekoho môže robiť budhizmus taký príťažlivý.

Často sa stretávame s otázkou, či sa budhizmus vôbec môže považovať za náboženstvo. My kresťania sme spravidla zvyknutí považovať za kritérium náboženstva vieru v osobného Boha, Stvoriteľa sveta a jeho suverénneho Pána. Budhizmus podľa tohto kritéria, samozrejme, náboženstvom nie je. Toto kritérium je však úzke. Religionisti, skúmajúci a porovnávajúci rôzne náboženstvá, stanovili na ich posúdenie širšie, univerzálnejšie kritériá. Tým najuniverzálnejším je podľa môjho názoru zakúsenie transcendentnej reality. Podobne to videl i veľký evanjelický teológ a religionista Rudolf Otto (1869 - 1937), ktorý túto realitu označil názvom „Sväto“ (das Heilige). A práve podľa tohto kritéria budhizmus môžeme pokladať za náboženstvo.

V našej štúdii nám ide v prvom rade o to, aby sme čitateľovi načrtli stručný obraz budhizmu, pričom centrálnejšie články jeho učenia budeme miestami porovnávať s kresťanskými. Základné tézy kresťanskej vierouky však nehodláme podrobnejšie rozvádzať, predpokladajúc, že tie sú kresťanskému čitateľovi aspoň v základných rysoch známe. Avšak hneď na začiatku sa treba zmieniť o niektorých fundamentálnych

odlišnostiach medzi budhizmom a kresťanstvom, týkajúcich sa ich náhľadu na niektoré základné náboženské otázky. To môže čitateľa pripraviť na ľahšie a správnejšie pochopenie v značnej miere nezvyčajného myšlienkového sveta nasledujúcich kapitol.

Boh v kresťanskom zmysle slova - ako sme ho charakterizovali vyššie - v budhizme neexistuje. Existuje však, ako sme už spomenuli, zakúšanie transcendentnej reality (rôzne výrazy, ktoré pre túto realitu budhizmus používa, uvedieme neskôr).

Svet nestvoril Boh, ako to vyznáva kresťanstvo, ale existuje odnepamätí donekonečna. Ako nemá svoj začiatok, nemá ani svoj cieľ. Sú to teda dva v základe odlišné pohľady na svetové dianie. Kým náboženstvá, čo vznikli na pôde židovstva (kresťanstvo a islam) myslia lineárne, historicky, náboženstvá Indie myslia „kozmicke“, v kategóriách večného kolobehu. Podľa prvých Boh stvoril svet na určitom bode času („na počiatku“) a vedie ho k jeho cieľu, k určitému bodu tohto stále dopredu kráčajúceho času; podľa druhých sa autonómny kozmický proces krúti vo večnom kolobehu, v ktorom jednotlivé historické udalosti platia ako efemérne a bezvýznamné. Dôležité je len archetypálne, konštantné - to, čo sa neustále vracia. V štúdiu *Der Mythos der ewigen Wiederkehr* (Mýtus večného návratu) to výstižne opisuje jeden z najväčších

Budha s gestom roztáčania kolesa dharmy

religionistov nášho storočia Mircea Eliade. Podľa kresťanského poňatia svet, i keď je teraz porušený hriechom, bol Bohom pôvodne stvorený ako dobrý a bude napokon opäť obnovený. Naopak podľa budhizmu je svet jednoznačne negatívny, je iba ilúziou a zdrojom utrpenia.

Človek – opačne ako v kresťanstve – v budhizme nestojí pod Božou vládou a nemá preto ani zodpovednosť voči Bohu. Je autonómnou bytosťou. Preto si aj svoju spásu musí vydobýť sám.

Zlo, ktorého sa človek má zbaviť, nie je v budhizme hriech v zmysle previnenia voči Bohu, ako je to v kresťanstve, ale nevedomosť (avidja), ktorá ho viaže k večnému kolobehu bytia (sansára) so všetkým jeho utrpením.

V súlade s uvedeným **spása** pre budhistu nespočíva v dosiahnutí večného života (ani na tej najvyššej úrovni), naopak – v totálnom vystúpení z procesu bytia, vo „vyvanutí“ individuálnej existencie (nirvána).

I. Hínajána (malý voz)

Budhizmus pozostáva z dvoch veľkých častí: staršej *hínajány* (malý voz) a mladšej *mahájány* (veľký voz). Názvy naznačujú skutočnosť, že na prvej ceste pútnik kráča k spásu sám, na druhej vezie so sebou aj iných. Západný svet dlho poznal len prvý, starší variant, a stotožňoval ho s budhizmom ako takým. Náš počiatočný obraz budhizmu bol preto nielen jednostranný, ale aj skreslený. Spravidla sa považoval za soteriologický pragmatizmus či obyčajný etický systém bez zvláštnych teoretických kvalít. Mahájána sa považovala za úpadok, za degeneráciu a znetvorenie pôvodnej staršej tradície. Dnes to vnímate trochu inak. Postupom času budhizmus odhalil celé svoje myšlienkové a spirituálne bohatstvo a ukázal sa ako obsiahly a diferencovaný svetonázorový a náboženský systém. Obzvlášť to platí o mahájáne, ktorá stále väčšmi priťahuje pozornosť odborníkov i laikov.

Budha a jeho učenie

Zakladateľom budhizmu bol princ Siddhártha Gautama, zvaný Budha (Prebudený). V budhistickej literatúre jeho životný

príbeh prikrášľujú legendy, ako to u zakladateľov náboženstiev zvyčajne býva. Keď legendy odložíme nabok, sústredíme sa len na historické jadro. Čo sa týka životných dát Budhu, vládne tu neistota. Podľa budhistickej tradície zomrel v roku 544 pred Kristom. Týmto rokom začína budhistický letopočet na Cejlóne a v juhovýchodnej Ázii. Tento dátum však všetci západní indológovia považujú za nesprávny. Podľa starších bádateľov treba jeho život zaradiť približne medzi roky 563 – 483 pred Kr., avšak novší odborníci považujú tieto dáta za príliš skoré. Ich vlastné návrhy sú však veľmi odlišné. My sa budeme držať uvedenej staršej verzie.

Siddhártha sa narodil v jednej z malých kmeňových republík v severnej Indii pod úpäťm Himalájí obývaných šľachtickým kmeňom Šákjov. Tí si periodicky volili svojich predstavených (tzv. rádžov). Keď sa Siddhártha narodil, bol rádžom práve jeho otec. Neskoršie sa mal Siddhártha stať jeho nasledovníkom. Po chlapcovom narodení prorocťvá sľubovali, že z neho bude buď mocný vládca alebo veľký náboženský učiteľ. Jeho rodičia preto urobili všetko, aby tomu druhému zabránili. Vychovávali ho v prepychu rádžovského dvora a dávali ho cvičiť v umení bojových taktík a stratégií pre jeho budúce panovanie. V obave, že veľká bieda vo svete by mohla obrátiť jeho pozornosť na náboženstvo, chránili ho pred každým dotykom s negatívnou stránkou života, ktorá mu takto zostala neznáma. Po dosiahnutí plnoletosti (16 rokov) ho oženili s jeho rovnako starou sesternicou Jašódharou. Keď mali dvadsaťdeväť rokov, narodil sa im syn, ktorému dali meno Ráhula. V tom čase Siddhárthu začali nudiť rozkoše jeho skleníkového dvorného života. Ani vojenské cvičenia ho už nebavili. Zato sa však stále silnejšie zaujímal o svet tam vonku, za múrmi paláca. A tak sa stalo, že na svojich prechádzkach napriek bezpečnostným opatreniam svojho otca zažil štyri stretnutia, ktoré na neho hlboko zapôsobili a zmenili celý jeho dovtedajší život. Prvé tri boli veľmi otriasajúce: najprv uvidel zoslabnutého starca, potom na lôžko pripútaného chorého a napokon smútočný sprievod, kráčajúci k hranici. Tieto scény bezprostredne konfrontovali Siddhárthu s tvrdou realitou pomínutelnosti a utrpenia. Pri štvrtej príležitosti stretol potulného žobravého mnícha, ktorý vyžaroval taký hlboký a vznešený pokoj, že Siddhártha v okamihu pochopil: tento človek sa povzniesol nad všetko utrpenie, ktoré on tak bolestne práve objavil.

Rozhodol sa, že sa vydá touto cestou. Odvrátiac sa od svetskej slávy zanechal svoj palác, rodinu, manželku i syna, dal si ostrihať vlasy, obliekol si skromné mníšske rúcho a ako potulný žobravý askéta odišiel do „bezdomovia“ hľadať svoju spásu.

Nasledovali dlhé roky intenzívneho hľadania a tvrdého úsilia. Najprv to skúsil, podľa vtedajšieho zvyku, u dvoch vtedy známych učiteľov, o ktorých však dnes nevieme nič podrobnejšie. Prvý bol Áráda (po pálijsky Álára) Kálama. Z neskorších Budhových spomienok o ňom vieme, že vyučoval istý druh jogy, ktorej konečným cieľom bolo dosiahnutie „sféry ničoty“, teda stavu nevedomovania si ničoho. Druhým učiteľom bol Udraka Rámaputra (pál. Uddaka Rámaputta), ktorý pravdepodobne vyučoval v duchu upanišád a používal rozvinutý meditačný systém. Siddhárthu však ani jeden z nich neuspokojil. Napokon sa rozhodol, že pôjde svojou cestou úplne sám. Najprv to skúsil s prísnou askézou, ktorú hnal až do krajností. V tom čase sa k nemu pridružilo aj päť iných askétov, dojatých jeho horlivosťou. Po šiestich rokoch týrania a umŕtšovania svojho tela v nádeji, že sa mu podarí vykoreniť všetky túžby, ktoré ho viažu k sansáre s jej nekonečným utrpením, mu zrazu bolo jasné, že ani to nevedie k vytuženému cieľu. Keď bol takmer na pokraji smrti, nechal askézu a skúsil to s meditáciou. Pohnútku na to mu poskytla spomienka z detstva. Raz pri žatve ho jeho otec nechal sedieť pod stromom, zatiaľ čo on pracoval na poli. Siddhártha uchvátený krásou krajiny a tichom svojej samoty privrel oči. Vtom spontánne upadol do meditácie, ktorá naplnila jeho dušu hlbokým pokojom a blaženosťou. Keď po útrapách svojej dlhobodej askézy umytý a najedený opäť sedel pod stromom ako vtedy, pohrúžený do hlbokého ticha krajiny, vybavila sa mu naraz táto spomienka. Má to byť azda cesta k osvieteniu? – preblesklo mu naraz v mysli. Siddhártha sa rozhodol nasledovať pokyn svojej spomienky, prekročil nohy a začal meditovať. Prešiel rôznymi stupňami meditácie, ktoré jeho myseľ urobili pokojnou, čistou a koncentrovanou. Takto údajne preskúmal a pochopil všetky tajomstvá a zákonitosti sansáry, znovu prežil svoje predošlé životy, zistil, ako funguje mechanizmus reinkarnácie a v ňom sa uplatňujúci zákon karmy (zákon činov a ich následkov), videl, ako bytosti prechádzajú kolobehom zrodenia a smrti, vždy úmerne kvalite ich predchádzajúcich činov. Pochopil tajomstvo utrpenia, jeho vzniku i

odstránenia. A tu sa ho zmocnil pocit veľkej istoty. Vedel, že dosiahol oslobodenie. „Neotrasiteľné je moje oslobodenie“ – povedal si; „to je moje posledné zrodienie, viac ich už nikdy nebude!“ V tomto okamihu (približne v r. 528 pred Kr.) v lese pri Uruvilve, pod „stromom prebudenia“, dosiahol 35-ročný Siddhártha osvietenie, ktoré znamenalo radikálnu zmenu celej jeho bytosti. Predtým bol Siddhárthom Gautamom, individuálnou bytosťou ako každý iný človek; teraz bol Budhom, bytosťou, ktorá v svojej najhlbšej podstate transcenduje všetko individuálne. Predtým bol aj on ohraničenou empirickou osobnosťou, sústredujúcou sa na svoje malé, individuálne ja ako na vnútorné a centrálné jadro svojej bytosti. Teraz sa však toto všetko odhalilo ako fikcia, ilúzia, „mája“. Vnútorné jadro jeho novej bytosti, jeho pravé „ja“ bola večná, nadosobná realita – tá, ktorú zažil v nirváne, vo „vyvanutí“ ilúzie individuality, a ktorá od toho času tvorila vlastný obsah jeho osvieteného vedomia ako Budhu. Táto vnútorná realita údajne prežiarovala jeho bytosť tak, že tí, čo sa s ním stretávali, približovali sa k nemu so spontánnou úctou.

Budha sa spočiatku nazdával, že jeho posolstvo ľudia sotva pochopia, preto sa prikláňal k myšlienke, že si svoje poznatky nechá pre seba. Potom si však pomyslel, že určite je niekoľko takých, „čo majú len málo prachu v očiach“ a mohli by dôjsť k oslobodeniu, keby im niekto ukázal správnu cestu. Preto sa rozhodol, že svoje poznatky sprístupní aj iným. Tak sa začala jeho 45 rokov trvajúca kazateľská činnosť.

Systematické zhrnutie náuky podal Budha svojim bývalým spoločníkom v askéze v povestnom *váránasijskom kázaní*, ktorým – ako to nazýva tradícia – „rozkročil koleso dharmy (večne platného učenia)“. Je to učenie o štyroch ušľachtilých pravdách a o vznešenej osemdielnej ceste. Štyri ušľachtilé pravdy sú tieto: pravda o trápení, pravda o vzniku trápenia, pravda o ukončení trápenia a pravda o ceste vedúcej k ukončeniu trápenia. Pravdu o trápení Budha sformuloval takto: „Zrodienie je trápenie, starnutie je trápenie, choroba je trápenie, smrť je trápenie, byť spojený s tým, čo nám nie je milé, je trápenie, byť odlúčený od toho, čo nám je milé, je trápenie, ak nedostaneme to, po čom túžime, je trápenie.“ Tým chcel povedať, že všetko v živote je nejakým spôsobom spojené s trápením. Príčinou vzniku trápenia je smäd, túžba po bytí, po šťastí, po úspechu, po sebauplatnení atď. Uspokojenie

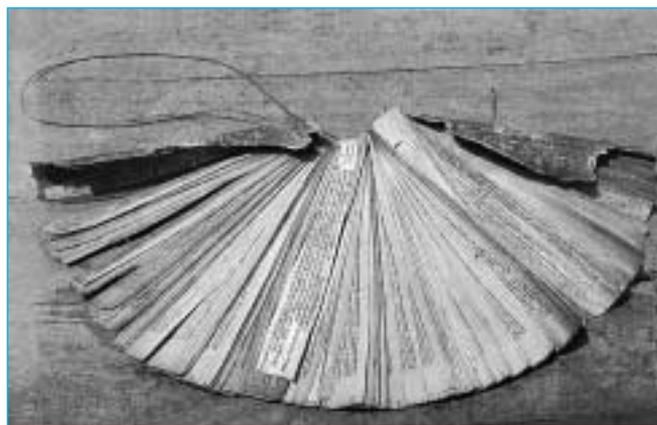
túžob zrodí nové túžby, smäd zostáva naďalej a viaže nás k sansáre cez nekonečný rad znovuzrodení, ženúc nás k stále novému uspokojeniu a k stále novému trápeniu. Ukončenie trápenia sa deje skrze uhasenie smädu, postupné utíšenie, až po totálne vykorenenie túžby. Cesta, na ktorej sa to uskutočňuje, je Budhom naznačená „vznešená osemdielna cesta“. Pozostáva z nasledujúcich činností: správny názor, správny zámer, správna reč, správne konanie, správne živobytie, správne úsilie, správna bdelosť a správna meditácia.

V pozadí toho všetkého sa skrýva Budhov svojrázny názor na svet. Ten prevzal z myslenia vtedajších čias dve hlavné myšlienky – životný pocit, že bytie je naskrz presiaknuté trápením a myšlienku karmického zákona a s ňou súvisiaceho učenia o reinkarnácii. Ústrednú myšlienku upanišád, tvoriacu ideovú základňu pre možnosť reinkarnácie, konkrétne myšlienku átmanu (nesmrteľnej duše, večného transcendentného jadra ľudského subjektu) však prekvapujúco neprevzal. Naopak, dôrazne hlásal, že človek nijaký átman v sebe nemá. Táto jeho téza o neexistencii átmanu (anátman) tvorí ústredný pilier budhistickej náuky. Ľudský subjekt nie je nič metafyzicky večné, je iba zoskupením piatich elementárnych, pomimuteľných zložiek zvaných skándh – telesnosť, pociťovanie; vnímanie; psychické tvorivé sily a karmické tendencie a vedomie či myseľ. Existenciu reinkarnácie však Budha nemožno popierať, lebo tým by celá jeho misia stratila zmysel. Smrťou individua by totiž prestalo i trápenie. Budha stál teda pred neľahkou úlohou – vysvetliť „stáhovanie duší“ bez existencie duše. Tento problém originálne vyriešil, čím položil základy na tie časy modernej teórie, ktorá sa nazýva *doktrínou podmieneného vznikania*. Podľa nej kontinuita inkarnačnej reťaze nie je daná v nejakej nepretržite transmigrujúcej večnej duši, ale v tom, že každá inkarnácia podmieňuje a determinuje nasledovnú inkarnáciu. Nie večný átman prechádza do novej existencie, ale len sanskára, aktívne a tvorivé karmické „odtlačky“ vo vedomí umierajúceho. Tie v maternici budúcej matky ovplyvňujú vývin nového

individua. Novovzniknutá bytosť nie je totožná s predošlou, nie je však od nej ani úplne odlišná. Má svoju vlastnú duševnú i telesnú konštitúciu, ktoré však boli formované karmou jej predchodcu. Tak je pravda niekde uprostred, medzi identitou a totálnou odlišnosťou. Preto Budha nazýval svoju náuku „strednou cestou“ (výraz, ktorý sa neskoršie preslávil v mahájáne).

Théraváda a jej špekulatívna scholastika

Názov *théraváda* má svoj pôvod v historickej udalosti. Sto rokov po Budhovej smrti, v roku 383 pred Kr., sa budhická obec (sangha) na svojom druhom koncile usporiadanom vo Vaišáli rozštiepila na dve časti. Konzervatívna časť, aby deklarovala svoju pravovernosť, si dala meno théraváda (učenie starších). Opozícia, ktorá sa nazdávala, že je vo väčšine, sa nazvala *mahásanghou* (veľká obec). Théraváde môžeme ďakovať za pálijský kánon (zbierka budhických posvätných spisov), prostredníctvom ktorého sa nám otvára pohľad do najstarších čias budhizmu. Théraváda však vyvinula i značnú špekulatívnu činnosť. Analyzovala, systematizovala a interpretovala pôvodný náučný materiál. Tak vznikla časom pri dovedy existujúcich dvoch veľkých zbierkach textov – pri *Vinajapítake* (kôš mníšskych pravidiel) a *Suttapítake* (kôš náuky, zbierka Budhových rečí) tretia zbierka nazvaná *Abhidharmapítaka* (kôš scholastiky). Tým bola zbierka pálijského kánonu, známa ako *Tripitaka* (Tri koše), ucelená. „Koše“ sa

Rukopis na palmových listoch narezaných na úzke pruhy

menujú tieto zbierky preto, lebo rôzne texty, ktoré neskoršie boli písomne zachytené na palmových listoch, boli uložené v košoch.

Théravádski scholastici rozvíjali ďalej aj Budhovo učenie o neexistencii duše (anatta) a o podmienenom vznikaní a vy-abstrahovali z neho obsiahly a dynamický svetónázorový systém. Budha bol prakticky zameraný a zaujímal sa hlavne o človeka a o jeho spásu. Preto i jeho myšlienky ohľadne anatta sa v podstate vzťahovali na človeka. O veciach vonkajšieho sveta mnoho nešpekuloval. Tie boli pre neho jednoducho dané, svojím spôsobom aj reálne, i keď len ako prchavé empirické fenomény, nie ako večné reality. Théravádská scholastika rozšírila doktrínu chýbania vlastnej substancie aj na veci vonkajšieho sveta. K tomu vyvinula učenie o *dharmách*, základných faktoroch všetkého bytia. Podľa tohto učenia sa dharmy, samy bez substanciálneho základu, vznikajúce z iných dhariem, zoskupujú v rôznych kombináciách k empirickým fenoménom, duševným i materiálnym. Týmito fenoménmi sa vyčerpáva všetka existujúca realita. Dharmy majú len extrémne krátke trvanie. Tak v konečnom ohľade neexistuje bytie, ale len nepretržitý prúd neustáleho vznikania a zanikania. V európskej filozofickej tradícii nachádzame čosi podobné u Herakleita, ale najmä v myslení nášho veku, ovplyvnenom prírodnými vedami.

Toto všetko má svoj význam vzhľadom na otázky spásy. Ľudský subjekt je podľa tohto učenia čisto empirická veličina bez akéhokoľvek metafyzického substrátu. Je iba výsledkom momentálneho zoskupenia prchavých dhariem. Jeho zvečnenie je ilúzia (mája) a dôsledok nevedomosti (avidja), ktorá nás viaže ku kolobehu bytia (sansára) s jeho mnohým trápením. Vyslobodenie spočíva v prehliadnutí a premožení tejto ilúzie.

II. Mahájána (veľký voz)

O mahájáne hovoria jej prívrženci ako o druhom rozkrútení dharmackry (kolesa budhistickej náuky). Tým chcú vyjadriť, že s ňou budhizmus vstúpil do novej, vyššej etapy svojho vývoja. Mahájána však nevznikla naraz, ale postupne. Jej korene siahajú do veľmi včasných predmahájánskych čias. Základy väčšiny jej ústredných ideí (absolútne, bódhisattva, nadpozemský Budha atď.) možno nájsť v rudimentárnej forme už v rôznych školách odštiepených od théravády a mahásanghy. Na to, aby sa

dosiahla jej plne vyvinutá, dnes nám známa forma, však muselo uplynúť niekoľko storočí. Mahájánska literatúra, ktorej počiatky spadajú približne do 1. storočia pred Kr., bola sformulovaná, na rozdiel od hínajány, v sanskrite. Delí sa na *sútry* (normatívne texty) a *šástry* (komentáre). V ďalšom texte sa budeme zaoberať hlavnými smermi mahájánskeho budhizmu.

Šúnjaváda (učenie o veľkej prázdnote)

a) *Pradžňápáramita* (učenie o dokonalej múdrosti) tvorí báзовú literatúru šúnjavády. Je to vôbec najstaršia mahájánska literatúra. Jej dva základné pojmy sú *múdrost* (pradžňá) a *prázdnota* (šúnjata). Najvyšším cieľom budhistu má byť podľa tohto učenia dosiahnutie dokonalej múdrosti (pradžňápáramita). Bez nej nemožno dôjsť k spásu – k nirváne. Táto múdrosť spočíva v prehliadnutí totálnej „prázdnoty“ celého súcna, pričom pojem prázdnoty znamená chýbanie inherentnej večnej podstaty. Prázdne sú skandhy, z ktorých je zložený vnímajúci subjekt, a prázdne sú i dharmy (elementárne častice) vnímaných predmetov „vonkajšieho“ sveta. Prázdne je však nielen všetko podmienene vzniknuté, ale aj nepodmienená a nevzniknutá nirvána. Prázdnota je prívlastkom všetkých vecí. V prázdnote nachádza mahájána to, čo je všetkému spoločné. V nej je všetko navzájom spojené a každá pluralita je zrušená. V nej sú – paradoxným spôsobom – sansára a nirvána, relatívne a absolútne, totožné.

b) *Madhjamaka* (škola „strednej cesty“) – je šúnjavádskou školou par excellence, jednou z najpopulárnejších škôl budhizmu vôbec. Jej zakladateľom a najslávnejším predstaviteľom bol Nágárdžuna, jeden z najväčších mysliteľov Indie pôsobiaci v 2. storočí po Kr. Filozoficky spracoval, systematizoval a prehľboval myšlienky pradžňápáramity a snažil sa ich podložiť logickou argumentáciou. Programovým pomenovaním svojho prístupu ako „strednej cesty“ vedome nadväzuje na Budhu, voči ktorému vo svojich spisoch opako-

vane vyjadruje hlbokú úctu. Podobne ako on, aj Nágárdžuna sa chcel vyhýbať extrémom a hľadať pravdu niekde uprostred. Oproti Budhovi, ktorý varoval pred viacerými teoretickými i praktickými druhmi extrémov, sa však Nágárdžuna ako abstraktný filozof sústreďoval špeciálne na extrémny bytia a nebytia. Medzi nimi – medzi ontologickým absolutizmom a nihilizmom – chcel raziť svoju „strednú cestu“. Ako výrazový prostriedok pritom používal ústredný pojem pradžňápáramity, pojem prázdnoty (opäť používaného už Budhom). V duchu tohto predsavzatia a v kategóriách spomenutého terminologického arzenálu Nágárdžuna vyhlásil: Keďže všetko, čo je, existuje len skrze svoj protiklad, nič nemôže existovať absolútne, ale len relatívne. Každý entite chýba vlastná, inherentná podstata. Všetky sú „prázdne“. To však neznamená, že by vôbec neexistovali. Ako relatívnym javom im na fenomenálnej rovine prislúcha určitá miera reálnosti. Nie však v poslednom, absolútnom ohľade. Preto je každý absolutizujúci výrok ohľadne existencie či neexistencie vecí zásadne nemiestny. Nágárdžuna to formuloval vo svojich povestných štyroch negáciách opozit takto: „*Ani zánik ani vznik; ani konečno ani nekonečno; ani jedno ani mnoho; ani príchod ani odchod*“. Pravda je uprostred – medzi absolútnym bytím a absolútnym nebytím – v procese neustáleho, podmieneného, relatívneho vznikania a zanikania.

Veriaci pred sochou Budhu (Srí Lanka)

Sledovať Nágárdžunove myšlienky nie je vždy ľahké. Tak ako ich formuluje, znejú jeho tézy často paradoxne až protirečivo (veci zároveň existujú i neexistujú, nirvána je – podobne ako v pradžňápáramite – totožná so sansárou atď.). Tieto paradoxy a protirečenia vyplývajú už z povahy samej veci. Ide tu predsa o úsilie uchopiť a vyjadriť pomocou intelektu a s ním súvisiacimi pojmi niečo, čo je už za hranicami ich možností a kompetencií. Nágárdžuna chcel svojimi analýzami a výkladmi azda poukázať práve na toto. K ťažkej zrozumiteľnosti jeho spôsobu vyjadrovania však pravdepodobne v značnej miere prispelo aj to, že Nágárdžuna sa od počiatku až dodnes často interpretoval v idealistickom, metafyzickom zmysle ako ten, ktorého zásluhou Absolútne naplno a definitívne vtrhlo do budhizmu. Podľa týchto interpretácií znamenala pre Nágárdžunu prázdnota, ktorá je spoločným rysom všetkých vecí a ktorá ich istým spôsobom navzájom spája, akúsi absolútnu, metafyzickú realitu, tvoriacu spoločný substrát všetkého existujúceho. Za dôkaz toho považujú skutočnosť, že Nágárdžuna namiesto adjektívnej formy *śūnya* (prázdny) používa prevažne jej substantivizovanú formu *śūnyatā* (prázdnota). To svedčí podľa nich o tom, že nehovoril jednoducho o istej kvalite, ale o istej realite. Iní, predovšetkým novší bádatelia, však zastávajú názor, že takáto interpretácia nezodpovedá vlastnému duchu Nágárdžunovho myslenia. Podľa nich výraz „prázdnota“ neoznačuje v jeho terminológii nejakú realitu, ale vlastnosť (to, že niečo je prázdne). Nágárdžuna nechcel zavádzať metafyziku, skôr naopak, chcel znovu zdôrazniť Budhovo učenie o „prázdnote“ a o podmienennom vznikaní všetkého existujúceho a očistiť toto učenie od deformácií zapríčinených niektorými neskoršími „kacírskymi“ interpretáciami. Jedno je v každom prípade isté: keď mu rozumieme takto, naraz zmizne väčšina ťažkostí, nezrozumiteľností a protirečení jeho filozofického jazyka.

Škola mádhjamikov mala okrem Nágárdžunu aj ďalších veľkých reprezentantov, ktorí jej učenie rozvíjali ďalej. V 5. storočí sa rozštiepila na *prásangiku* a *svátantriku*. Pri kolíske prvej stál Buddhapálita. Vyvinula prísnu dialektiku, ktorá sa zameriavala na vyvrátenie názoru svojho protivníka odhalením jeho protirečenia (akési „*reductio ad absurdum*“), a to bez zaujatia a sformulovania vlastného stanoviska. To by totiž viedlo len na scestie, pretože veľká Prázdnota sa nedá vtlesnať

do pojmových definícií. Svátantrika, ktorej zakladateľom bol Bhávavivéka, je menej negativistická a nemá strach ani pred zaujatím vlastného stanoviska. Ďalší známi mádhjamikovia boli Čandrakírta (6. stor.) a Šántidéva (7. – 8. stor.), obaja patriaci k *prásangike*, ako aj Kamalašila (8. stor.) reprezentujúci svátantriku. Mádhjamaka si našla dobrú pôdu v tibetskom budhizme, kde má živú tradíciu až do dnešných čias.

Vidžňánaváda (všetko je iba vedomie)

Je to druhý najpopulárnejší mahájánsky smer. Z jeho sútrovej literatúry je najdôležitejšia *Lankavárárasútra*. Najslávnejšími filozofmi tohto smeru boli Asanga (3. – 4. stor.) a Vasubandhu st. (4. – 5. stor.). Škola má svoj prameň v jogovej praxi, preto sa menuje aj *jógáčára*. Jogín počas svojich meditácií údajne dôkladne preskúma ľudské vedomie, a to až do jeho najkrajnejších, pre „normálneho“ človeka zväčša nedostupných širok a hlbok. V dôsledku týchto skúmaní získava poznatok, že základy všetkého jestvujúceho sú dané vo vedomí. Vlastne celý svet je vedomím (*čittamātra* – len vedomie, ako to proklamuje ďalšie pomenovanie tejto školy). Vonkajšie, objektívne dané predmety neexistujú. Čo vnímame ako „objektívnu realitu“ sú záchvevy nášho vedomia. Proces „vnímania“ je skôr procesom tvorivej imaginácie. To, čo vidíme, počujeme alebo hmatáme, sú v skutočnosti naše idey, premietnuté navonok. Fakt, že všetci vidíme zhruba to isté, je garantovaný tým, že všetci máme účasť na rovnakom karmickom osude nášho druhu. Avšak nielen vonkajší svet vecí, ale aj vnímajúci subjekt sám existuje len vo vedomí. Kto alebo čo je potom to vedomie, ktoré celý proces empirického diania „myslí“? Zrejme to musí byť niečo nadosobné, niečo, čo presahuje hranice individua. A preto keď vidžňánaváda hovorí o tvorivom vedomí (*čitta*), označuje týmto výrazom transpersonálnu veličinu, ktorú nazýva *álajavidžňánou* („zásobným vedomím“). Zásobné sa menuje preto, lebo v ňom, ako v nejakej veľkej zásobárni či duševnej „sýpke“, sú uskladnené karmaické „semená“ (dôsledky našich činov), a čakajú tam na to, aby v príslušnom čase, buď v tomto alebo v niektorom budúcom živote, „vyklíčili“ a priniesli svoje – dobré či zlé – ovocie. Tak je *álajavidžňána* tiež spojovacím

mostom medzi rôznymi inkarnáciami. V ňom sa vytvárajú rôzne orgány empirickej osobnosti na jej nové vtelenie, vždy v súlade so železným zákonom činov a ich „odplaty“. Táto *álajavidžňána* nesie vo svojom najhlbšom rozmere všetky kvality Absolútne, ktoré je čisté, žiariace, nemenné, bezmedzné a večné a je úplne transcendentné. Nie je v ňom nič, čo je z tohto sveta. Napriek tomu je posledným substrátom všetkého jestvujúceho. Často sa prirovnáva k oceánu, ktorého hladina je síce rozvírená a rozvlnená vetrami, ale jeho nekonečné hlbiny zostávajú vždy pokojné a nehybné. Vlny znázorňujú svetový proces – sansáru. Vietor, čo ich vytvára, je nevedomosť (*avidja*). Hĺbka je nirvána. Tu v ontologickom kontexte vidžňánavády sa nám téza identity sansáry s nirvánou, ktorá v špekulatívnom systéme mádhjamikov znela tak paradoxne až absurdne, naraz stáva zrozumiteľnejšou – vlny svojou podstatou nie sú odlišné od nekonečných morských hlbín, zato sú však odlišné svojim vonkajším prejavom. Práve v tom, čo ich činí vlnami – v ich nepokojnej, neprestajnej, stále sa meniacej hre prchavých formácií individuálnych vodných častíc – nie sú ničím iným než iba ilúziou, majú. Skutočnú realitu má len nekonečný oceán. Nirvána, najvyšší cieľ životného úsilia každého budhistu, je odvrátenie sa od ilúzie objektivovaných predstáv a od rovnako iluzórnej individuálnej existencie, teda vrátenie sa k hlbínam *álajavidžňány* – k Absolútne. Predstavou *álajavidžňány* sa budhizmus dostal veľmi blízko k upanišádovskej ideí *átmanu*.

LOTHAR LIPTAY

Foto: archív

(Dokončenie v budúcom čísle)

ThDr. Lothar Liptay (* 1933) – absolvent

teológie na Komenškého evanjelickej bohosloveckej fakulte v Prahe (1959). Za doktora teológie bol promovovaný na Katedre religionistiky tej istej fakulty u prof. J. Hel-

lera (1976). Od roku 1980 žije vo Švajčiarsku. Zaoberá sa štúdiom náboženstiev (religionistikou). Dve hlavné oblasti jeho záujmu sú veľké indické náboženstvá (hinduizmus a budhizmus) a otázka vzťahu kresťanstva k iným svetovým náboženstvám, ako o tom píše v publikácii, ktorá má onedlho vyjsť v edícii Evanjelickej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave.

REPORT

Chcú klonovať dieťa

(pokračovanie zo strany 17)

„Miera úspešnosti je veľmi nízka, možno v pomere jedna ku sto“ – hovorí David Kirby, genetik z univerzity vo Washingtone, podľa ktorého narodeniu prvého klonovaného dieťaťa bude predchádzať množstvo potratov. „V najlepšom prípade bude treba veľa žien, na ktorých sa implantácia bude skúšať,“ tvrdí Kirby a pripomína, že i naklonovanie ovce Dolly v roku 1997 stálo na konci mnohých neúspechov. „Technika sa však odvtedy zjednodušila a nebudem veľmi prekvapený, keď sa v najbližšej budúcnosti dočkáme naklonovaného človeka“ – dodal americký vedec. Brigitte Boisselierová odmieta obvinenia, podľa ktorých chce „vyrobiť monštrum alebo klonovaných vojakov“. „Áno, je to určite veľký problém, pokiaľ veríte v Boha alebo v Darwinovu evolučnú teóriu. Ak ste však ako ja presvedčení, že nás stvorili iné, veľmi inteligentné bytosti s vedeckým poznaním, ktoré značne prevyšuje naše, takýto problém nemáte“ – vysvetlila svoj postoj francúzska vedkyňa.

(NOVÝ ČAS)

Pápež proti klonovaniu

Pápež Ján Pavol II. včera opätovne vyjadril svoj nesúhlas s akoukoľvek formou ľudského klonovania a označil tento spôsob reprodukcie za „morálne neprijateľný“. Pápež sa prihovril 5 tisíc vedcom a lekárom, ktorí sa zišli v Ríme na 18. medzinárodnej konferencii o transplantácii orgánov. Pri tejto príležitosti zdôraznil, že „použitiu metód, ktoré nedokážu rešpektovať dôstojnosť a hodnotu človeka, je vždy potrebné sa vyhnúť. Konkrétne mám na mysli najnovšie úsilie o ľudské klonovanie s vyhlídkami na získanie orgánov na transplantáciu. Tieto techniky, keďže zahŕňajú deštrukciu a manipuláciu s ľudskými embryami, nie sú morálne prijateľné, aj keď zamýšľaný cieľ je sám osebe dobrý“ – povedal Ján Pavol II. Pápež tak okrem iného reagoval na nedávne rozhodnutie britskej a americkej vlády povoliť vedcom pokračovať vo výskume ľudských embryí s cieľom budúceho získavania orgánov na medicínske účely.

(HOSPODÁRSKE NOVINY)

CENTRÁ

Ústav pre vzťahy štátu a cirkví

Demokracia zaručuje každému slobodu vyznania. Preto nič nebráni tomu, aby prekvital svetový trh náboženstiev – azda iba dokázateľná trestná činnosť v rámci jestvujúcej legislatívy danej krajiny.

Na tomto pomyselnom trhu však neplatí zákon o ochrane spotrebiteľa. Účinnou zbraňou je preto ďalší výdobytok demokracie – právo na informácie: a to nielen na tie ružové zo strany „predávajúceho“, ale aj na tie sivé či bezfarebné – o prípadných sprievodných škodlivých účinkoch a rizikách. Vzhľadom na to, že väčšie sekty pôsobia medzinárodne, ukázala sa akútna potreba medzinárodnej koordinácie v oblasti ochrany pred ich nebezpečenstvom. V rezolúcii Európskeho parlamentu z 29. februára 1996 sa konštatuje, že „mnohé náboženské a iné sekty aktívne v Európskej únii sú celkom legálne...“, no napriek tomu sa niektoré „v rámci siete presahujúcej hranice venujú ilegálnym a kriminálnym aktivitám a bežne sa dopúšťajú porušovania ľudských práv“. V Rade Európy 22. júna 1999 jednohlasne prijali *Odporúčanie o ilegálnych aktivitách siekt*, ktorým sa európske štáty o. i. vyzývajú, aby zriaďovali národné informačné centrá pre otázky náboženských, ezoterických či spirituálnych skupín. V Paríži vznikla 15. októbra 1994 Európska federácia centier výskumu a informácií o sektách – FECRIS, ktorej cieľom je skúmať praktiky a vplyv deštruktívnych siekt na jednotlivcov, rodiny a demokratické spoločnosti, informovať o nich a pomáhať ich obetiam.

Tieto iniciatívy umocňujú vedomie potreby vyvážených informácií o sektách a záujem zabezpečiť preventívnu ochranu potenciálnych obetí ich deštruktívneho pôsobenia a chcú podať pomocnú ruku tým, čo mali priamo či v rodine negatívne skúsenosti so sektou. Boli aj konečným impulzom na prenesenie aktuálneho ťažiska pôsobnosti Ústavu pre vzťahy štátu a cirkví

(ÚVŠC) na systematické mapovanie a analýzu novej religióznej scény na Slovensku. Od svojho vzniku 1. 1. 1997 sa ÚVŠC etabloval ako informačno-dokumentačné a analyticko-konzultačné pracovisko v oblasti tradičnej i netradičnej religiozity. V súlade so skúsenosťami zahraničných inštitúcií podobného zamerania zodpovedá tejto špecifickej odbornej činnosti aj profesionálne zameranie jej odborných pracovníkov (teológia a religionistika, psychológia, právo a dokumentaristika). Formou pravidelného monitoringu dostupných odborných periodík a literatúry domácej i zahraničnej proveniencie, internetu, budovaním špecializovanej odbornej knižnice, zhromažďovaním informácií z terénu, štúdiom propagačnej literatúry nových náboženských hnutí (NNH), ako aj z priamych kontaktov s nimi, ÚVŠC systematicky tvorí informačnú databanku. Získané informácie priebežne spracúva s využitím špeciálneho softvérového databázového programu, ktorý využíva pri tvorbe odborných posudkov na základe aktuálnych požiadaviek štátnych orgánov, vedec-kých alebo iných inštitúcií. Podieľa sa okrem toho aj na vypracúvaní odborných podkladov pri tvorbe legislatívy týkajúcej sa cirkví a náboženských spoločností (financovanie, reštitúcie, právne postavenie cirkví, zmluvy štátu s cirkvami ap.). Vzájomná spolupráca s inštitúciami príbuzného zamerania na štátnej, regionálnej i cirkevnej úrovni v SR (napr. s Ekumenickou spoločnosťou pre štúdium siekt), no taktiež s partnerskými inštitúciami v zahraničí prebieha formou konzultácií, spoločných projektov, recipročnej účasti na odborných podujatiach a výmeny publikácií.

Dôležitú úlohu zohráva ÚVŠC aj ako slovenský koordinátor medzinárodného projektu Inštitútu pre cirkevné právo Viedenskej univerzity *Štát a náboženské spoločnosti v strednej a východnej Európe*. Cieľom tohto encyklopedického diela je mapovať situáciu vo všetkých postkomunistických krajinách. Zväzok venovaný Slovensku vyjde v nemčine do konca tohto roka. Významným úspechom je aj jeho prijatie za člena korešpondenta už spomínanej Európskej federácie centier výskumu a informácií o sektách (FECRIS).

V rámci svojej osvetovej a poradenskej činnosti ÚVŠC organizuje odborné konferencie, semináre, kolokviá, pokiaľ možno aj s medzinárodnou účasťou popredných expertov v danej oblasti. Ako príklad možno uviesť medzinárodnú konferenciu *Modely ekonomického zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností* či kolokvium

Geografické aspekty religiozity na Slovensku. V spolupráci s Ekumenickou spoločnosťou pre štúdiá siekt ÚVŠC v roku 1999 usporiadal seminár *Nová deštruktívna religiozita na prahu nového tisícročia* a medzinárodnú konferenciu *Sekty, kultúry a nová religiozita v pluralitnej spoločnosti*. V novembri tohto roku pripravuje konferenciu *Náboženské smery na prelome tisícročí – eschatologické vízie*. Účast' už prisľúbili viacerí odborníci zo SR, ČR a Rakúska. ÚVŠC venuje pozornosť aj usporadúvaniu prednášok pre verejnosť a prezentácii danej problematiky v tlačových a elektronických médiách. Poskytuje aj odborné konzultácie študentom univerzít pri vypracúvaní a obhajobe ich záverečných prác. ÚVŠC sa usiluje vyplňať informačné medzery v otázkach tradičnej a netradičnej religiozity aj vlastnou edičnou činnosťou – vydáva aktuálne informačné letáčky o NNH, ročenky s prehľadom cirkevno-politických udalostí doma i vo svete, ako aj zborníky z konferencií. Ďalej vydal *Prehľad registrovaných cirkví a osobností náboženského života v SR* a štúdiu religionistu prof. Jána Komorovského *Soloviiov a ekumenizmus*. Osobitne treba vyzdvihnúť u nás zatiaľ ojedinelú štúdiu *Databáza neregistrovaných cirkví a náboženských spoločností v SR a formy ich pôsobenia*, publikovanú v Ročenke ÚVŠC 1997. V štádiu zostavovania je i aktuálna informačná publikácia o NNH pôsobiacich v SR vytváraná na báze podkladov od NNH, ako aj vlastných analýz ústavu. Do konca roka sa počíta aj s vydaním zborníka zo spomenutej pripravovanej konferencie.

V rámci ústavu pracuje aj poradňa pre otázky siekt zameraná na prevenciu a pomoc jednotlivým záujemcom, zatiaľ najmä formou písomnej či e-mailovej korešpondencie. Základné informácie o činnosti ústavu sú k dispozícii v rámci internetovej stránky Ministerstva kultúry SR: www.culture.gov.sk.

NORA VALOVÁ

Kontaktná adresa:

Ústav pre vzťahy štátu a cirkví,
P. O. Box 57, 810 00 Bratislava 1
Tel: 07/527 33 237; 529 20 408
Fax: 07/527 33 237
E-mail: uvsc@nextra.sk

Bludné náuky v období vrcholného stredoveku

(3)

S panteistickými názormi o Bohu, svete a o duši sa môžeme stretnúť aj v učení filozofa *Dávída z Dinantu* († okolo r. 1215), ktorého náuka bola podložená silnými materialistickými názormi. Jeho spis *Quaternuli* v roku 1210 Parížska synoda odsúdila na spálenie.

V Štrasburgu sa za pontifikátu Inocenta III. (1198 – 1216) prejavila svojou činnosťou *oirtliebovská* sekta, ktorej členovia žili v prísnej askéze zavrhuje manželstvo. Jej zakladateľ racionalista *Oirtlieba* hlásal večnosť sveta. Ježiša Krista pokladal za syna Jozefovho.

Aj v Čechách sa od polovice 14. storočia nachádzajú skupiny v štýle panteisticko-kvietistickej sekty *Bratov a sestier slobodného ducha*, ktorá sa sto rokov predtým objavila v Porýní, vo Švajčiarsku a na území dnešného Talianska. Vo svojej náuke sa síce líšili, ale charakteristickým znakom týchto skupín bol sen o dokonalom človeku, ktorý nemôže zhréšiť, pretože splyva s Bohom. Nepotrebuje teda *sacerdotálnu* a *sakramentálnu* cirkev. Tieto heretické skupiny popierali nebeskú blaženosť a tresty v posmrtnom živote, ktoré obmedzovali len na pozemský život. Sektári sa pokladali za hodných denne prijímať Eucharistiu, ak by bol takýto zvyk, pretože oni sú „svätí“, avšak kňazi sú „nečistí“. Sú však aj svedectvá celkom opačného chápania Eucharistie, vychádzajúce z týchto radov. Popierali tiež sviatosťné prepoďstatnenie (transsubstanciáciu), pretože keď Kristus podľa nich vstúpil do neba, vzal si telo so sebou. Na základe toho Kristus je v Eucharistii prítomný len obrazne. Sekta mala nepriaznivý dosah nielen v náboženskej, ale aj v sociálnej oblasti. Pápež Bonifác VIII. v bule *Saepe sanctam Ecclesiam* v roku 1296 týmito slovami charakterizuje ich činnosť v Augsburgu: „...viaceré osoby, a to aj ženy, vyhlasujú, že majú moc kľúčov: zväzovať a rozväzovať hriechy – počúvajú spovede a dávajú hriešnikom rozhréšenie, zvolávajú náboženské stretnutia nielen denne, ale aj nočné, na ktorých rozhlasujú svoje bludy, (...) opovažujú sa kázať, že vraj položením rúk obsiahli Ducha Svätého,

že vraj nikoho netreba poslúchať okrem samého Boha, nech je to ktokoľvek, nech má akúkoľvek hodnosť a stav. Tvrdia, že účinnejšie sú modlitby, keď ich ľudia konajú celkom nahí... Pre toto túto sektu vyhlasujeme za prekriatu a bludársku.“ Viennenský snem (v r. 1311) toto učenie odsúdil.

Zvláštna bola aj genéza vzniku ďalšej skupiny. Tak ako František z Assisi, aj Peter Valdes si zvolil cestu chudoby. Pohnutý príkladom sv. Alexia (rímsky patrícius žijúci v 4. alebo 5. stor., ktorý v deň svojej svadby opustil nevestu a rodinu a potom viedol v anonymite život v chudobe) objavil okolo roku 1173 pri čítaní Matúšovho evanjelia (Mt 10, 5) ideál chudoby. Zaopatril svoju ženu a obe dcéry a rozdal svoj majetok. Dvomi klerikom dal preložiť Nový zákon do provensálskeho nárečia. Tak ako František aj on sa zameril na obsah Evanjelia podľa Matúša a vyslal svojich spoločníkov, aby žijúc z almužien priviedli svojimi kázňami ľud na zmenu života podľa evanjelia. Potom sa však ich cesty úplne rozdelili. Zatiaľ čo pre Františka platila zhoda s cirkevnou vrchnosťou kvôli Ježišovi Kristovi (keď sa ho na smrteľnej posteli opýtali na jeho životné zásady, vymenoval vzájomnú lásku, vysokú úctu k chudobe a vernosť svätej Cirkvi), boli *valdenci* tak presvedčení o správnosti svojich názorov, že si ani nevšimli obmedzenie, ktoré im kládol Alexander III. (1159 – 1181). Chváliac ich chudobu, povolil im mravné kázne, avšak vieroučné kázne im zakázal. Inak ako František broja valdenci aj proti nedostatkom v radoch klerikov. Pápež Lucius III. (1181 – 1185) ich preto v roku 1184 vylúčil z Cirkvi. Avšak v ústraní čoskoro vyvinuli vlastné náboženské názory: odmietali celú vonkajšiu štruktúru Cirkvi a takmer celý jej bohoslužobný systém (povolili iba krst dospelých); odmietli uctievanie relikvií svätých a odpustky; odmietli sviatosť svätenia kňazstva, avšak platnosť kňazských úkonov robili závislou od mravnej hodnoty vysluhovateľa; popreli očistenie, čo viedlo k odmietnutiu dobrých skutkov a modlitieb za zosnulých; pestovali čítanie z Biblie v ľudovom jazyku a pod.

VILIAM JUDÁK

(Dokončenie v budúcom čísle)

REPORT

Svedkovia Jehovovi bez registrácie?

Ministerstvo kultúry v ČR so zvýšeným záujmom začalo sledovať Náboženskú spoločnosť Jehovovi Svedkovia (ďalej NS JS) pre údajné odmietanie transfúzie krvi a vojenskej služby členmi tejto spoločnosti napriek tomu, že pri registrácii uvádzali, že to tak nie je. „Objavilo sa podozrenie, že tento spolok o svojich postojoch pri žiadosti o registráciu v roku 1993 vedome klamal,“ vysvetľuje Jana Řepová, riaditeľka cirkevného odboru MK ČR. Ministerstvo v tom čase posudzovalo, či učenie NS JS neodporuje českému právnemu poriadku. Ministerstvo kultúry preto Svedkov žiada, aby znovu odpovedali na rovnaké otázky, ako pri roko- vaní o udelení registrácie. „Keby sa ukázalo, že nám pri registrácii k- lamali, môžeme im odobrať registráciu,“ tvrdí J. Řepová.

Správa českého denníka Lidové noviny z júla t. r. však uvádza, že na tajnom stretnutí v New Yorku vedenie náboženskej spoločnosti NS JS pri- jalo rozhodnutie, podľa ktorého sa ruší trest automatickej exkomunikácie v prípade prijatia transfúzie krvi, ktorý až doposiaľ hrozil každému zo 6 miliónov jej členov vo vyše dvesto krajinách sveta. Toto nariadenie bolo po mnohé roky príčinou sporov a napätia vo vnútri sekty a dôvo- dom silného tlaku okolia. Pre mnohých Svedkov, „ktorí sledovali, ako ich priatelia či príbuzní umierajú, pretože neprijali krv, je však toto rozhod- nutie chabou náplasťou,“ píše ďalej Lidové noviny. Hoci uvedené roz- hodnutie sa prijalo v apríli t. r., ako napísala britská BBC, jeden z príslu- šníkov sekty odmietol transfúziu krvi, čo ho stálo život. Samotní Svedkovia toto rozhodnutie považujú len za procedurálnu zmenu. Člen výboru NS JS v ČR J. Leneček v reakcii na správu v Lidových novinách v článku pod názvom *Postoj Svedkov Jehovových k transfúzii sa neme- ní*, okrem iného uviedol: „Ak by pokrstený jednotlivec z radov Svedkov Jehovových konal v rozpore s touto zásadou (t.j. zásadou odmietnuť daro- vanú krv – pozn. red.), dal by svojimi skutkami najavo, že sa zrieka viery. Bol by preto považovaný za osobu, ktorá sa svojím konaním sama vylúči- la zo spoločenstva Svedkov Jehovových.“

Podľa oficiálneho vyhlásenia Svedkov Jehovových k tejto otázke platia v ich spoločnosti – od štyridsiatych rokov nášho storočia, keď sa transfúzie začali vo svete masovo šíriť – nasledovné zásady: a) Ak Svedok Jehovov dostane transfúziu proti svojej vôli, nepovažuje sa to za prehrešok. Toto stanovisko ostáva nezmenené; b) Ak Svedok Jehovov akceptuje transfúziu v slabej chvíľke a neskôr to oľutuje, bude sa to považovať za vážnu vec a odporučí sa mu duchovná podpora, aby znovu mohol nadobudnúť duchovnú silu. Toto stanovisko sa tiež nemení; c) Ak pokrstený člen veriacej rodiny transfúziu ľahkovážne podstúpi bez toho, aby to neskôr ľutoval, z vlastnej vôle a dobrovoľne, vyjadrí tým svoj úmysel nebyť viac Svedkom Jehovovým. Toto predstavuje procedurálnu zmenu zavedenú v apríli t. r. Znamená to, že organizácia už viac neini- ciuje kroky vedúce k vylúčeniu takéhoto člena. Výsledok je však rovna- ký. Takýto člen sa už nebude považovať za Svedka Jehovovho (so všet- kým, čo s tým súvisí) a opäť sa ním môže stať až vtedy, keď zmení svoj názor. Ani toto stanovisko sa nemení. Právom sa preto možno domnie- vať, že uvedené rozhodnutie prijaté vedením tejto náboženskej spoloč- nosti je iba kozmetickou úpravou, vďaka ktorej sa síce posudzovanie tejto organizácie o niečo zmierni, avšak – ako sme videli – ani zďaleka to neodstráni hlboko zakorenený postoj jej členov k otázke transfúzie krvi. Vynára sa tu teda otázka: Zmenilo sa vôbec niečo, alebo naďalej budú pre takéto radikálne postoje zomierať ďalšie obete tohto nábo- ženského fanatizmu? (Spracoval – ml –)

Jean Marie Abgrall:

Mechanizmus sekt

(Karolinum, Praha 2000, 256 str.)

Pred časom sa na našom knižnom trhu objavila odbor- ná publikácia *Mechanizmus sekt* známeho francúzskeho odborníka v problematike sekt a nových náboženských hnutí, člena francúzskej Medzirezortnej misie na boj proti sektám (MILS), psychiatra, kriminológa a súdneho experta Jean-Marie Abgralla.

Kniha je rozdelená na trinásť kapitol (napr. *Organizácia sekty* alebo *Patológia spôsobená sektár- skou manipuláciou*) a doplnená je podrobnými poznámkami a stručným prehľadom odporúčanej litera- túry, i keď len francúzskej proveniencie. Doslov napísal známy český odborník PhDr. Zdeněk Vojtíšek a doplnil ho o aktuálne informácie týkajúce sa poradenských cen- tier v ČR a dostupnej českej literatúry, ktorá sa venuje tomuto aktuálnemu fenoménu.

Publikácia je význačná osobitým prístupom k téme. Autor prezentuje vlastnú metódu klinickej analýzy sek- társtva. Opiera sa pritom o dvadsaťročnú liečebnú prax, počas ktorej sa stretol s desiatkami obetí sekt a kultov. Opisuje jednotlivé typy guru a „techniku“ ich zrodu, pričom berie do úvahy ich sociálne, kultúrne a nábo- ženské prostredie. V osobnostnom profile vodcov (guru) je podľa neho často prítomná i patologická zložka. Táto potom zohráva podstatnú úlohu pri ich správaní k čle- nom sekty, ale i k vonkajšiemu svetu. Publikácia o auto- rovi prezrádza, že je psychoanalyticky orientovaný tera- peut. Odráža sa to i v jeho zaujímavej teórii, prostred- níctvom ktorej sektu vidí ako matku a guru ako otca. Sekty potom delí na skupiny nahradzujúce otca a skupiny nahradzujúce matku. Na ilustráciu uvedieme jeho chá- panie sekty v tomto kontexte: „Sekta je mystickou neves- tou guru a okolo neho vybudovanou rodinou“.

Autor sa podrobne venuje psychickej manipulácii a jej technikám. Poukazuje najmä na to, ako ľahko sa môžu zneužiť známe techniky psychického i fyzického podmieňovania, ktoré inak slúžia na nápravu osobnosti (napr. pri terapii fóbie), na opačne cielený efekt. Na lepšie pochopenie odbornej vedeckej terminológie autor jednotlivé donucovacie techniky približuje na príklade scientológie. Z knihy sa možno dozvedieť aj o psychic- kých poruchách (návaly paniky, stav permanentného či prudkého stresu, atypická anxiózna porucha a pod.) spô- sobených psychickou manipuláciou v sekte. Záver publi- kácie tvorí opis prevencie, liečby patológie, ako i nároč- ného procesu resocializácie.

Kniha sa od podobných monografických diel odlišu- je najmä svojím odborným štýlom. Autor sa ju síce snažil ilustrovať rôznymi príkladmi a doplniť konkrétnymi citátmi z učenia sekt, ale i tak je dielo určené najmä odborníkom venujúcim sa problematike sekt, kultov a nových náboženských hnutí, prípadne psychiatrom či psychológom. Myslím si, že takéto dielo doposiaľ postrá- dali.

MIROSLAV LOJDA